

కృష్ణశాస్త్రి
గేయ సంహిత-2
మంగళ కావ్యా

పంపాదకులు :

బాలాంత్రపు నళినీకాంతరావు
బొమ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులు

సహకారం :

పాలగుమ్మి విశ్వనాథం
బాలాంత్రపు రజనీకాంథరావు
కురుమెళ్ల వేంకటరావు
వింజమూరి శివరామారావు
కె. వి. రమణారెడ్డి
నిడమర్తి నిర్మలాదేవి
దేవులపల్లి లక్ష్మి
పి. బి. శ్రీనివాస్
వెలమకన్నె సుబ్రహ్మణ్యశర్మ
వింజమూరి ప్రభాకరం
అవసరాల అనసూయా గిరి
వింజమూరి సీతాదేవి
బి. గోపాలం
పి. ఎన్. గోపాలకృష్ణ
పూర్ణచందర్
టి. ఎ. నారాయణన్

పర్యవేక్షణ :

పాలగుమ్మి వద్మరాజు
ఎ. ఎన్. రామన్

కృష్ణశాస్త్రి గేయసంహిత - 2

మంగళ కావ్య

ఓరియంట్ లాజ్మన్

ఓరియంట్ లాజ్జన్ లిమిటెడ్

రిజిస్టర్డ్ కార్యాలయం

3-6-272, హిమాయత్ నగర్

హైదరాబాద్ 500 029 (ఆం.ప్ర.)

ఇతర కార్యాలయాలు

కామాని మార్గ్, బల్లార్డ్ ఎస్టేట్, బొంబాయి 400 038

17 చిత్తరంజన్ అవెన్యూ, కలకత్తా 700 072

160 అన్నాసలాయి, మద్రాసు 600 002

1/24 ఆసఫ్ ఆలీ రోడ్డు, కొత్త ఢిల్లీ 110 002

80/1 మహాత్మాగాంధీ రోడ్డు, బెంగళూరు 560 001

3-6-272, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ 500 029

బిర్లామందిర్ రోడ్డు, పాట్నా 800 004

పాటియాలా హౌజ్, 16-ఎ, ఆశోక్ మార్గ్, లక్నో 226 001

ఎస్.సి. గోస్వామి రోడ్డు, పాన్ బజార్, గౌహతి 781 001

© ఓరియంట్ లాజ్జన్ లిమిటెడ్, 1992

ISBN 0 86125 951 3

ప్రచురణ

ఓరియంట్ లాజ్జన్ లిమిటెడ్

3-6-272, హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్ 500 029

ముద్రణ

శ్రుతి కంప్యూటర్ గ్రాఫిక్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

చిక్కిడపల్లి, హైదరాబాద్ 500 020.

కృతజ్ఞత

ఇంతవరకూ పుస్తక రూపంలో రాని మా నాన్న గారి రచనలు ఈ నాడు ఈ రూపంలో వస్తున్నాయంటే దానికి ముఖ్య కారకులు శ్రీ బాలాంత్రిపు నళినీకాంతరావు గారు. సుమారు సంవత్సరన్నర క్రితం నేను వారి సహాయం అడగగానే సంతోషంగా ఈ పని చేపట్టారు. ఆ రోజు లగాయతూ ఈ రోజు వరకూ నిద్రాహారాలు లేకుండా, అక్కడా ఇక్కడా ఉన్న రచనలు చేర్చి, కూర్చి వాటికి ఈ రూపం ఇచ్చారు. వారికి నా కృతజ్ఞతలు చెప్పుకుంటున్నాను. వారి ఋణం నేను ఎప్పటికీ తీర్చుకోలేను.

వారికి వేదోడు వాదోడుగా ఉంటున్న శ్రీ బొమ్మ కంటి శ్రీనివాసాచార్యులుగారికి కూడా నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ పుస్తకాలకి తొలిపలుకు వ్రాసి ఇచ్చిన శ్రీ శ్రీ గారికి నా కృతజ్ఞ తాభివందనాలు.

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రి
(బుజ్జాయి)

“కడలి దరి దాకా
నడచెదము గాక!
చద లొరుగు దాకా
కదలెదము గాక!”

- గీతం 12

ఆస్వాదానికి ఆహ్వానం

ఇప్పు సముద్రం ఎక్కడ ఉందో నాకు తెలియదు. కాని, అపాత మధుర మయిన కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యం సమస్తమూ ఇప్పు రసార్ణవమే. కృష్ణశాస్త్రి పలుకుల్లోని చెరుకు తీపి సాహిత్య రస పిపాసువులకు ఎక్కడో ఉందనుకొనే ఇప్పు సముద్రాన్ని వెదుక్కోవలసిన అగత్యాన్ని తొలగిస్తుంది.

అందుకే పురాణాల్లో పేర్కొన్న ఇప్పు సముద్రం ఎక్కడ ఉంటుందో దాని జాగ్రఫీ జోలికి వెళ్లదలచుకోను నేను. మన యెదుట నిజంగా కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్య సమస్తమూ ఉరకలూ పరుగులుగా ఉప్పొంగుతోంది. ఇదే అసలు సినలయిన చెరుకు రసాల కడలి. 'ఆస్వాదించుదాం రండ్రా!' అని అందర్నీ ఆహ్వానిస్తున్నాను.

ఒకప్పుడు కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వం మాత్రమే మాధుర్య 'మా' ధుర్య మనుకున్నాము. ఇప్పుడు మీ చేతిలో ఉన్న పుస్తకాన్ని చూడండి. ఇంకా అచ్చవుతున్న, లేదా అయిసిద్ధంగా ఉన్న సంపుటాల్ని చూడండి. అప్పుడు మాధుర్యం అంటే ఏమిటో మీకే అర్థం అవుతుంది. అప్పుడు వాస్తవంగానే ఒక ఇప్పు సముద్రంలో మీరు ఓలలాడుతారు.

కాని, ఇక్కడో చిన్న విశేషం ఉంది. తినగ తినగ వేము తియ్యనుండు నేమో కాని, అంతా చెరుకు రసమే అయితే మొగం మొత్తేస్తుంది. అందుకే కృష్ణశాస్త్రి చెరుకు సముద్రంలో అక్కడక్కడ మిరియాల పొడి ఉంది. కరక్కాయల కనటుదనం ఉంది. ఇంకా మీరు కోరుకొనే ఎన్నెన్నో మసాలా లున్నాయి.

ఇప్పుడు నా మనస్సు 50 సంవత్సరాల వెనక్కి పోతోంది. 1920 ల ప్రారంభ దినా లవి. ఆ రోజుల్లోనే జమిందారీ కవిత్వాన్ని తోసి రా జని భావకవిత్వం రంగ ప్రవేశం చేసింది. 1910 - 20 ల మధ్య ఈ ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించిన వారు రాయప్రోలు, అబ్బూరి. అయితే దీనికి 20 లలో అఖిలాంధ్ర ప్రాచుర్యం ఇచ్చినవాడు కృష్ణశాస్త్రి. బరంపురం నుంచి బళ్ళారి దాకా ఈయన తనవీ, ఇతరులవీ భావగీతాల కవితాగానం చేస్తూ యువ తరాన్ని ఆకట్టుకున్నాడు.

అయితే కృష్ణశాస్త్రిది ప్రతిఘటన లేని విజయ యాత్ర కాదు. మహాపండితు డయిన అక్కిరాజు ఉమాకాంతమ్ “నేటి కాలపు కవిత్వం” అనే పుస్తకం రాసి, అందులో ఎక్కువ భాగం కృష్ణశాస్త్రినే వెక్కిరించాడు. ఉమాకాంతమ్ (సంస్కృతపు స్పెల్లింగు చూడండి!) గారికి సంస్కృతంలో తప్ప మరెక్కడా కవిత్వం కనబడదు. నన్నయభట్టును కూడా ఆయన కవిగా ఖాతరు చెయ్యలేదు. నేటి కాలం కవిత్వానికి కాలం కా దనేశా డాయన.

కాని, ప్రపంచం మాత్రం వేరు విధంగా భావించింది. భావ కవిత్వాన్ని ఆ నాటి ప్రధాన శాఖగా గుర్తించింది. ఈ శాఖ ఎన్నో కోకిలలకు ఆశ్రయం ఇచ్చింది. (గౌతమీ కోకిలగా పేరు పొందిన వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రిని ఇక్కడో చిన్న ఉదాహరణగా ఉటంకించ వచ్చును.) ఈ అన్ని కోయిలలలో అగ్రస్థానం సాహిత్య విమర్శకు లంతా కృష్ణశాస్త్రిదే అని అంగీకరించారు.

“నేటి కాలపు కవిత్వం” ఇప్పుడు లైబ్రరీలలో బూజు పట్టిపోతోంది. కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వం భావకవితకు పరా కాష్ఠగా నిలబడింది.

అనంతపంతుల రామలింగ స్వామి అనే ఆయన “కృష్ణ పక్షం” కావ్య సంపుటిని వేశాకోశం చేస్తున్నా ననుకుంటూ “శుక్ల పక్షం” అనే రాతని వెలువరించాడు. దాన్ని కూడా ఇప్పుడు చదివే వాళ్ళెవరూ లేరు. ఆ రోజు ల్లోనే దాన్ని వేదుల “ఈ శుక్ల పక్షం సారస్వ తారిష్టం అనే శుక్ల నష్టం” అని చెప్పి నహృదయుల హృదయ ఘలకాల నుంచి తుడిచిపెట్టి పారేశాడు.

1930 లలో భావకవిత్వం మీద తిరుగు బాటుగా అభ్యుదయ కవిత్వం వచ్చింది. కాలంతో పాటు ఎదుగు తున్న కృష్ణశాస్త్రి అభ్యుదయ కవిత్వాన్ని ఆహ్వానించి ఆశీర్వాదించాడు. అంతే కాదు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం వార్షికోత్సవాలలో ఒకదానికి అధ్యక్షత వహించాడు.

సిసీమా రంగంలో ప్రవేశించి, మళ్ళీ ఇలాంటిది రావడానికి వీల్లే దన్నట్టుగా మళ్ళీశ్వరి రాశాడు.

ఈ మధ్య కాలంలో ఆయన యెన్నో రేడియో నాటకాలు రాశాడు. రేడియో ప్రసంగాలు చేశాడు.

ఆ తర్వాత ఆయన గొంతుక పోయింది. కాగితాల మీద (చిన్న చిన్న నోటుబుక్కుల మీద) అక్షరాలు రాస్తూనే, తన దగ్గరకు వచ్చిన అందరితోనూ ప్రసంగించాడు. ఎన్నో ట్రంకు పెట్టెల నిండా ఈ నోటుబుక్కులున్నా యని బుజ్జాయి (కృష్ణశాస్త్రిగా రబ్బాయి) నాతో చెప్పాడు.

ఒక దానిలో కృష్ణశాస్త్రిగారు నా మీద ఇలా రాశారట: “శ్రీశ్రీ గొప్పకవి. అతని మీద ఈగ వాలినా నేను సహించలేను” అని!

నా మీద వారి కెప్పుడూ సదభిప్రాయమే ఉంది. మరి వారి మీద నాకు వల్లమాలినంత అభిమానం. నా మనస్సు మీద చెరగని ముద్రలు వేసిన ముఖ్యాతి ముఖ్యులలో కృష్ణశాస్త్రిని ప్రముఖంగా పేర్కొంటాను.

వారి మీద నా కున్న అభిమానం, అపేక్ష వారి యీ గ్రంథ సంపుటలకు గాను ఈ రాత రాయడానికి ప్రేరేపించాయి. మరో మారు చెబుతున్నాను. ఇది ఇప్పుడే సముద్రం. “అందరం ఆస్వాదించుదాం, రం” డని ఆహ్వానిస్తున్నాను.

మద్రాసు,

29-11-81

శ్రీ శ్రీ

భూమిక

స్వాతంత్ర్యోద్యమం, ఆంధ్ర రాష్ట్రోద్యమం ముమ్మరంగా సాగుతున్న రోజులలో దేశభక్తి గీతాలు వుం ఖానువుంఖంగా వచ్చాయి. “లేదురా ఇటువంటి భూదేవి ఎందు! లేదురా మనవంటి హిరు లిం కెందు!”, “తన గీతి అరవజాతిని గాయకులనుగా దిద్ది వర్ధిల్లిన తెనుగువాణి” వంటివి. వీటిలో ఇతర జాతులకన్న మన జాతి బౌద్ధులైనాన్ని ఎత్తి చూపే ప్రయత్నం, ప్రజలను ఉత్తేజ పరచి, ఉద్యమానికి పుష్టి చేకూర్చే లక్షణం ఉన్నా, ఈ గీతాలలో కవిత్వం పాలుకన్న, ప్రబోధం పాలు ఎక్కువ.

కృష్ణశాస్త్రిగారి దేశభక్తి గేయాలు మరొక కోవకు చెందినవి. వీటిలో ఉదాత్త కవితా లక్షణం ఉంది :

“జయ జయ జయ ప్రీయభారత
జనయిత్రీ దివ్యధాత్రి!” (పుట 3)

“అకాశము నొసట పొడుచు అరుణారుణ తార!
ఏకాకి నిశీధి నొడుచు తరుణ కాంతిధార!”

(పుట 10)

“ఎగరెయ్,
ఎగరెయ్,
ఎగరెయ్యవోయ్ జెండా!” (పుట 14)

“ప్రాభాత ప్రాంగణాన మ్రోగేను నగారా!
ఈ భారత భువి పొంగెను ముక్త జీవధార!”

(పుట 15)

“మంది కృత మహాయుగం!

ముం దున్నది ముం దున్నది

ముం దున్నది మందే, మరి

మందే యువ మహాయుగం!”

(పుట 34)

ఇటువంటి గేయాలు ఒక ఉద్యమానికి ఉపాంగాలు కాదు, సార్వకాలిక మైనవి.

“జయ జయ జయ ప్రేయ భారత జనయిత్రీ” అనే గీతం భారత జాతీయ గీతం కావడానికి కవితా దృష్ట్యా ‘జన గణ మన’ గీతంకంటే ఎక్కువ యోగ్యత గలది అని భావించిన సహృదయులున్నారు.

ప్రధానంగా మానవతావాదీ, స్వతంత్రతా ప్రణయీ అయిన శ్రీ కృష్ణశాస్త్రి వస్తుధైక కుటుంబ భావనతో ‘విశాల మానవతా నమతా సాధన’నీ, ‘భావి లోక కల్యాణ సుస్థిర సావన’ నీ అకాంక్షిస్తూ అలపించిన దేశభక్తి గేయావళి ఈ ‘మంగళ కాహళి’. ‘కృష్ణశాస్త్రి గేయ సంపాత’లో ఇది రెండో భాగం.

‘మంగళ కాహళి’లో రెండు విభాగాలు - ‘విజయ భారతి’, ‘ఆంధ్ర గేహళి’ అని. మొదటిది - భారత జాతీయ గేయ కదంబం. రెండోది - ఆంధ్ర గ్రామీణ జీవన మాధుర్య సంకీర్తనావళి.

‘ప్రతిభ’, ‘జ్వాల’ వంటి పత్రికలలోనూ, ‘స్వాతంత్ర్య రథం’ వంటి శ్రవ్యనాటికలు, మొదలైన వాటిలోనూ వెల్లా వెదరుగా ఉన్న శాస్త్రిగారి దేశభక్తి గేయాలను ఏకత్రితం చేసే ప్రయత్నం ఈ సంపుటం.

‘కృష్ణశాస్త్రి గేయసంపాత’ సంపాదకత్వం నిర్వహించే అవకాశం మాకు కలిగించిన ‘రాజహంస ప్రచురణల’ అధిపతి చిరంజీవి బుజ్జాయి (దేవులపల్లి సుబ్బరాయ శాస్త్రి)కి మేము కృతజ్ఞులం.

సంపాదకులు

మున్నుడి

కృష్ణశాస్త్రిగారి కవితకు 'పరిచయం' వ్రాయడం సాహసం, వివరణ వ్రాయడం అహంకారం.

అయితే —

అయన అడుగు జాడల్లో నడిచిన కల్పనిక కవితా జీవులు, 'భావకవులు' కొందరు - ఈ సంపుటిలోని కొన్ని గేయాలు రేడియోలో ప్రసార మైనప్పుడు, వీటిని కృ.శా. వ్యాయక పోతే బాగుండే దని - జనాంతికంగా - అనడం నే నెరుగుదును. వారి దృష్టిలో కృ.శా. పవిత్రమూర్తికి వీటిద్వారా రవంత కళంకం అంటే దని వారి నమ్మకం. అందమైన భావాల్ని అందమైన మర్యాదనుల భాషలో, పద చిత్కాలలో చెప్పడమే కల్పనిక కవి త్వోద్యమపు పరమ లక్ష్యమని వారి సిద్ధాంతం. కాని, భావకవిత్వపు రోజుల్లోనే కృ.శా. పలుకుబడిలో ఒక వైలక్షణ్యం ఉండేది. ఉదాహరణకి "ప్రాత క్రొత్తల కౌగిలింతల పగనవ మగు బంగారు కాంతుల" వంటి ప్యయోగాలు కృ.శా. ముద్రతో స్ఫుటంగా ఆ నాటి ఖండ కావ్యాలలో కూడా కనిపిస్తాయి. మరొక రైతే, "క్రొత్త ప్రాతల మేలు కలయిక క్రొమ్మెరుంగులు విందగా" అంటారు. 'కౌగిలింతలు', 'ప్రసవం' వంటి ఐంద్రియ స్ఫురణ కలిగిన పద చిత్రాలు ప్రయోగించడానికి దృష్టి వైశిష్ట్యం కావాలి. పైన ఉదాహరించిన పంక్తి చదువుతుంటే, షేక్స్పియర్ సానెట్స్ లోని రెండు పంక్తులు గుర్తుకొస్తున్నాయి. 'For, where's she so fair, whose unlearned womb disdains the tillage of thy husbandry' వంటి పదచిత్రాలలో ఉన్న సన్నిహిత మైన ఐంద్రియత ఆ నాటి కృ.శా. రచనలలో కూడా అక్కడక్కడ కనిపిస్తుంది.

‘ఏడాది పొడుగునా’, ‘వేణుకుంజం’ వంటి పల్లె సీమల జీవితాన్ని చిత్రించే నాటికలలోనూ, విడిగా రేడియో ప్రసారం కోసం వ్రాసిన శ్రామికుల పాటలలోనూ, అంతగా తొలినాటి భావకవి అయిన కృష్ణశాస్త్రి కనిపించడు. కాని ఆ నాడే, కాల్పనిక లోకంలో సంఘరించే కవితో పాటు, నేలమీద కాలూది, వెర్రివాళ్లు మొదలుకుని, మేధావుల వరకూ అన్ని రకాల మనుష్యులతోనూ చనువుగా, కులాసాగా తిరిగే సంఘజీవి కూడా కృ.శా.లో ఉన్నాడు. ఈ విషయం ఆయనతో సన్నిహితంగా తిరిగిన అందరికీ తెలుసు. మని షయితే చాలు, అతనితో సాహచర్యం ఏర్పరుచుకోకుండా ఉండలేకపోయావా డాయన. జట్కావాళ్లతో, కారు డ్రైవర్లతో భలోక్తులు విసురుతూ ఉండేవాడు. సాహిత్య సభల్లో, ఆ రోజుల్లో, ఆయన చేసిన ప్రసంగాల్లో ఎన్నో పీటకథలు, చమత్కారాలు దొరేవి. ‘వెంకుబాయమ్మగారి గేది’, ‘సుబ్బమ్మవ్వ’ మొదలైన పాత్రలు జీవం పోసుకుని మెదిలేవి. ఈ సంపుటిలో రెండవ భాగంలోని గేయాలను వ్రాసింది - ఆయనలోని సంఘజీవి అయిన కవి. అయితే కేవలం గ్రామీణ జీవితాన్ని ప్రతిబింబించడమే కాదు, ఆ గేయాల్లో ప్రస్ఫుటంగా కృ.శా. లోని కవి తొంగిచూస్తాడు. ‘సెంటైలే జోరు లంగర్’ అన్నపాట తీసుకోండి.

‘పని చేస్తే పది పైసా లొస్తాయ్

పగ లంతా నూరిడు మేస్త్రీ

- - - - -

‘రేతిరి సెందర వంక జోస్తీ’ (పుట 72)

అని రోడ్డు కూలీల భాషలోనే కాల్పనిక పదవిత్రాలు దొర్లించాడు కృ. శా.

అన్నిటికన్నా నాకు చిత్రంగానూ, హృద్యంగానూ అనిపించేవి ఆయన గ్రామీణ జీవితం చుట్టూ అల్లిన నాటికల్లోని పాటలు.

వాటిలో తెలుగు పల్లెసీమలోని పాత్రలు, వాళ్ల మనస్తత్వాలు, మూర్తులు అతి సున్నితమైన రేఖలలో చిత్రించాడాయన.

‘వెప్పు మరదలా నీ వెరగు తిరగదేమే బుజం’ అనగానే కడుపుతో ఉన్న మరదల్ని ఇంటి అడబడుచు అప్యాయంగా గేలిచేసే దృశ్యం మన కళ్లముందు మెదులుతుంది.

బిడ్డను నిద్రబుచ్చుతూ ఒక తల్లి పాడే పాటలో, ఒక్క తల్లే కాదు, తెలుగునాటి ఇల్లాలు, అందరి అవక తవకన్నీ సరదాగా, కులాసాగా నహించే క్షమామూర్తి అవతారం దాలుస్తుంది.

“నీ నాన్న కళ్లేమొ బాలల్ల పైని” (పుట 105)

అన్న చిన్న పంక్తిలో భర్తలోని విలిపితనాన్ని కూడా నవ్వుతూ నహించే ఇల్లాలు రూపం దిద్దుకుంటుంది.

‘విజయ భారతి’ లోని దేశభక్తి గేయాలు వ్రాసిన కవే ‘అంధ్ర గేహళి’ లోని పల్లెపదాలు వ్రాశాడన్నది అశ్చర్యంకలిగించే విషయం.

కాల్పనిక కవి అయిన కృ.శా. పయసుతో పాటు, అనుభవంతో పాటు పెరిగి, విశాల మయిన మానవతను ప్రతిబింబించే మహాకవి అయీ డని నా నమ్మకం.

- పద్మరాజు

ఇందులో ...

విజయ భారతి	1
ఆంధ్ర గేహళి	53
ప్రథమ పాద సూచి	113

విజయ భారతి

జయ జయ ప్రేయ భారత
జనయిత్రీ దివ్యధాత్రి!

భారత జనయిత్రీకి వివాళి పడుతూ, స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్నీ, శాంతిసమరవిజయాన్నీ అభివర్ణించే గీతావళితో కూర్చింది - ఈ 'విజయ భారతి'. పత వాఙ్మయాలతో ముందుకు సాగిన భారతదేశపు గత చరిత్రను కళ్ళ ముందు పలు చిత్రాలుగా పరచి చూపే గేయాలు - చాలావరకు 'మణి కింకిణి', 'మహా మేళవం', 'స్వాతంత్ర్య రథం', 'రాజఘట్టం', 'కొత్త కోవెల' వంటి శ్రవ్యవాణికల నుంచి గ్రహించినవి. వాలుగు 'మహాతి' నుంచి, ఒకటి 'పల్లకీ' నుంచి తీసికొన్నవి.

★

ఈ జీవిత ఏనాడును ఏ నెరుగను తీరిక
వాడక కలచును నా మది వీడక ఒక కోరిక-

పుడమి నెల్ల అవలేశము విడువక తిరగాలి
అదు గడుగున అగి అగి అరసి అరసి సాగాలి!

ప్రతి మానవ గేహమునకు అతిథిని కావాలి
ప్రతి ఎడలో నా నెయ్యపు పాలు పోసి నింపాలి!

వసుధను నా వీటిలోన వసుధలోన నా వీటిని
పొనగించి అందరము పొందుగ బతకాలి!

★

జయ జయ జయ ప్రియ భారత
 జనయిత్రీ దివ్యధాత్రి !
 జయ జయ జయ శత సహస్ర
 నరనారీ హృదయనేత్రి !

జయ జయ సస్యామల సు
 శ్యామ చల చేలాంచల !
 జయ వనంత కుసుమ లతా
 చలిత లలిత చూర్ణకుంతల !
 జయ మదీయ హృదయాశయ
 లాక్ష్యరూణ పదయుగళా !

జయ జయ జయ

జయ దిశాంత గత శకుంత
 దివ్యగాన పరితోషణ !
 జయ గాయక వైతాళిక
 గళ విశాల పథ విహరణ !
 జయ మదీయ మధుర గేయ
 చుంబిత సుందర చరణా !

జయ జయ జయ

సహతి

ఓక నా డీ భువి సకలము స్వర్గము
 సుకముల సొగసుల సూనారామము
 వికచ విభాత శుభామల ధామము
 ప్రకట యశోవిలసితము స్వతంత్రము

కులముల మతముల కూడని ఈసుల
 అలసత కృపణత అలమిన మనసులు
 ఖల పరపన్నగ గాఢ విషాన లా
 విలమై, భిలమై అలమెను దాస్యము

- 'మణి కింకిణి'

భారత మానవ మహాపయోనిధి

తీరము నందున నిలిచి,

దూర తపోవన వాటి పుణ్య న

మీరణ గంధము తెచ్చి,

ధీర ముక్త గంధీర కంఠరవ

దేవదత్తమును పూరించి

ఉదార భందమున, పరమానందమున

చేరి కోరి నవమానవ కీర్తన

వేయు కవీ*! నీ వాక్కు లవి

ముందు విని, అవి అందుకొని -

నీ వలెనే తొలినాటి తపసులై,

నీ వలె పురాణ చారణులై

నిలిచిన వింధ్య ధరాధరము,

నిశ్చల నీహా రాచలము -

నీ వలె నిత్యము గానము జేసే

నిభృతామృత రస వల్లకులు

తపోవనీ జప మాలికలు

అపూర్వ జీవన వాహికలు

* రవీంద్రుని గీతం ఆధారంగా వ్రాసినది.

గంగా యమునా గౌతములు
కవేరజా నర్మదలు
వివిధ స్వర తంత్రీ మేళనముగ
వినుచు మానవుని గాథ - - - -

II

విను విను వినువీధి నిండి వెడలు విందము
ఘన పర్వత గుహావదన గళచ్ఛందము !
వినుము తపోవాటుల వెల్వడిన చందము
ఘన పుణ్య నదీ తరంగ చలచ్ఛందము

కా లాలన తరంగిణి పయిని
తేలేన మీ హృదయాలు
బైలందు కనిపించేని ఒక
టొకటై పరచు చిత్రాలు
నీడలలో పలు చిత్రాలు !
అదె భేదించి మేరు పథమ్ము
గిరి వక్షమ్ము మానవధార
ఉన్నా దోచ్ఛరణ భాంకృతులతో
భరతోర్విపై పడె నార !

యవన హూణులు, శక వరానులు,
 తవిలి మొగలాయీల సేనలు
 హెచ్చు సమరోత్సవ జవమ్మున
 వచ్చిపడి రీ భారతమ్మున
 కనబడవు కేతనచ్ఛాయలు,
 కనబడవు రథచక్ర ధూళులు
 వినబడవు పటు పటహ కాహళ
 భేరికా దుందుభుల మ్రోతలు

III

కను డదిగో లోహ బద్ధ కరిన పథముల
 అనల మూర్చు రథములపై ఆంగిలేయులు —
 నలు వలకుల దొరతన మను వలలు పన్నుచు
 దళ దళముల అప్రతిహత దర్పోద్ధతులు!
 పణ్యవాహ వాహినులై, ప్రభుతా ముద్రాంచితులై
 శూన్యమ్మున కాలమహాస్రోతమ్మున పడిపోయిరి!

‘మహామేళనం’

నీ చరణ తరుణ లా
 ఔ చిత్రితము లమ్మ
 నీ నుతుల జీవితములు !

నా తల్లి
 నిరుపేద జీవితములు !

ఈ బ్రతుకులే తెరచి
 ఎగయు మా కోరికలె
 సాగు నందె హెరంగులో !

నా తల్లి
 రేగు పొడుపు వెలుంగులో !

మన్ను మిన్నే అలమి
 మనలు నీ వన్నియలె
 మలయు హిమ మకుట ఘృణుల !

నా తల్లి
 మరుగు సాగరపు మణుల !

ముల్లోకపుం దెరువు
 లల్లు నీ రాగములె

నిలుచు అమరుల ఎడదల!

నా తల్లి

కలచు అసురుల బ్రతుకుల!

ఈ కాంతి నెరుగుదురు

ఎల్ల నాడుల వారు

నీ అడుగు పారాణిగా!

నా తల్లి

నిన్ను లోకపు రాణిగా!

నీ కరుణ కెరగుదురు

నీ పదమ్ముల కొసల

తమ తలలు కునుమాళిగా!

నా తల్లి

తమ ఎదలు నివ్వాలిగా!

- మహతి

తాకాశము నొసట పొడుచు అరుణారుణ తార !

ఏకాకి నిశీధి నొడుచు తరుణ కాంతిధార !

జయ పతాక యువ పతాక

వియ దాపగ వెడలు నౌక

యుగయుగాల పీడకలలు, సౌగయజేయు సంకెలలు

తెగనివి కావోయి - మ్రోల ధగధగా స్వతంత్ర విభా

తాకాశము నొసట పొడుచు అరుణారుణ తార !

అంతులేని ద్వేషము, విష రోషము, స్వార్థము, మోసము

పంతగించి నిలువవు అవంతయేని; శాంత విభా

తాకాశము నొసట పొడుచు అరుణారుణ తార !

ముందు గలదు మన జాతికి ముక్తి, అమర జీవరక్తి!

క్రిందు వెనుక గనక నడువు డందరు; అభ్యుదయ విభా

తాకాశము నొసట పొడుచు అరుణారుణ తార !

- మహతి

ప్రువంపు మా జెండా !

భారతీయుల జెండా !

గరువంపు గగనమే

ఒరసి ఆడెడు జెండా !

నిదురపోయిన జెండా !

నీలి నీడల జెండా !

కొదమ చుక్కల దండ

కొసల మరచిన జెండా !

సగము సోలిన జెండా !

స్వప్న సీమల జెండా !

నందె వన్నెల నిండ

సాగి ప్రాకిన జెండా !

మేలుకొనిన జెండా !

గాలిదారుల జెండా !

వెలుగు పొడుపుకొండ

నిలిచి పిలిచెడు జెండా !

మెరసి పోయెడు జెండా !

మింటి నడిమి జెండా !

తరుణ తరణి కిరణా

భరణము మా జెండా !

మ్మడివేయ వేమి? నీ ఎడద జెండా కొనల!

వడగాడ్పు టూరుపో, వలిగాలి కౌగిలో!
నీలాల తేలనీ, ధూళిలో రాలనీ!
ఏలాటి కీ డానా, మే లానా, ఏ మానా!

ఈరేడు లోకాల ఏనాడు ఏలెనో!
ఏ ఆజి మోసాల ఎగ సెగసి తేలెనో!
నీ కేల, నా కేల నిలువలే కీ వేళ
ప్రాకులాడే నోయి! రాజరాజుల జెండా!

అడేటి నీ గుండె అంధ మృతి అయినదో!
పాడేటి నీ నెత్తు పాషాణ మయినదో!
మ్రో దైన నీ చేత, పా దైన నా చేత
ఓడిపోయే నోయి యోధు లెత్తిన జెండా!

తారావధాలలో తన గొప్ప చూపింది
ఖండ ఖండాల జెండా లన్నిటిని ఎంచి
నిను గాంచి తను గాంచి తన మస్తకము వంచి
వనికి మాలినదోయి పార్థు డెత్తిన జెండా!

స్వాతంత్ర్య రథం ! స్వాతంత్ర్య రథం !

అది గదిగో అదె, అదే, అదే
స్వాతంత్ర్య రథం ! స్వాతంత్ర్య రథం !

శీతధరాధర సేత్వంతర నర

నారులతో స్వాతంత్ర్య రథం
భారత భూ పత నాభ్యుదయమ్ముల
పడి లేచే స్వాతంత్ర్య రథం....

కానన పట్టణ జనపద ఘనపథ

ముల సాగే స్వాతంత్ర్య రథం
కాంచన ఘంటా ఘణఘణ ఘణఘణ
రణనముతో స్వాతంత్ర్య రథం....

గత హత సాక్షుల గళ విగళ ద్రుధి

రాంకముతో స్వాతంత్ర్య రథం
శతశత మానవ మాంసల భుజ ధృత
పాశముతో స్వాతంత్ర్య రథం....

- 'స్వాతంత్ర్య రథం'

ఎగరెయ్,
 ఎగరెయ్,
 ఎగరెయ్య వోయ్ జెండా!
 మనదీ,
 మనదే,
 మన మువ్వన్నియ జెండా!
 ఎరుపూ,
 తెలుపూ,
 పరువంపు టాకు పసుపూ -
 దాంతీ,
 శాంతీ,
 నవజీవన శుభకాంతీ!
 పురిపై,
 గిరిపై,
 ప్రీయ భారత భువిపై
 ఎగరెయ్,
 ఎగరెయ్,
 ఎగరెయ్య వోయ్ జెండా!

- 'స్వాతంత్ర్య రథం'

ప్రాభాత ప్రాంగణాన మ్రోగేను నగారా !

ఈ భారత భువి పొంగెను ముక్త జీవధార !
లేవోయ్ ! లే లే లే లే !

మ్రోగేను నగారా !
పొంగె జీవధార !

చిరదాన్యం పొరపాటు,
పరప్రభుత దొంగవేటు -
లేవోయ్ ! లే లే లే లే !

మ్రోగేను నగారా !

నీ శీర్షం హిమశృంగం
నీ ఎడ గంగాభంగం
నీ దేశం, నీదే, నీ
భారత దేశం, మన
భారత దేశం, ప్రజ
లందరి కోసం !

నైరాశ్యం పెను రోగం,
వైరాగ్యం జడ భోగం -
లేవోయ్ ! లే లే లే లే !

మ్రోగేను నగారా !

నీ మనస్సు సువిభాతం,
 నీ రక్తం జలపాతం!
 నీ దేశం, నీదే, నీ
 భారత దేశం, మన
 భారత దేశం, ప్రజ
 లందరి కోసం !

మత భేదం చెడు తంత్రం,
 మగత నిద్ర ఒక మంత్రం -
 లేవోయ్ ! లే లే లే లే !

మ్రోగేను నగారా !

నీ గతమ్ము మూలధనం,
 నీ భావి వనంతవనం -
 నీ దేశం, నీదే, నీ
 భారత దేశం, మన
 భారత దేశం, ప్రజ
 లందరి కోసం !

ప్రాభాత ప్రాంగణాన మ్రోగేను నగారా !
 ఈ భారత భువి పొంగెను ముక్త జీవధార !

- స్వాతంత్ర్య రథం

అనవేరా భారత వీరా !

అనవేరా నీ నోరార !

అనవేరా 'స్వతంత్ర భారతం

నా దేశ' మ్మని అనవేరా !

అనవేరా....

ముక్త రక్త గళ మెత్తుమురా !

శక్తి వాక్కులం దొత్తుమురా !

పటు శిరాన ఉన్నతము మకుట ము

న్నటుల నిలంబడి అనవేరా !

అనవేరా....

కనవేరా భారత వీరా !

కనవేరా నీ కనులార !

కనవేరా భవ దంగణ తోరణ

నట తృతాకల కనవేరా !

అనవేరా....

వివృత దిగంత ద్వారముల

నవలోక ప్రాకారముల

ధగ ధగిత నేత్రమ్ములు రవి శశి

యుగళ మటులుగా కనవేరా !

అనవేరా....

చనవేరా భారత వీరా !

చనవేరా పటు జవ మార !

చనవేరా స్వచ్ఛంద భవిష్య

జీవితకలం బడి చనవేరా !

అనవేరా....

పొరలె ప్రపంచ రహదారి

తరలె జాతు లుద్ధతి మిరి

కండరముల ఉద్దండము జీవము

నిండి ఈగగా చనవేరా !

అనవేరా

కడలి దరి దాకా
 నడచెదము గాక !
 చద లొరుగు దాకా
 కదలెదము గాక !

ఆ కడలి, ఆ చదలు
 ఏక మగు దాక !
 చేయి చెయి హాయి నిడి
 చేరి విడిపోక !

కదలెదము గాక !
 నడచెదము గాక !

చీకటుల్ బెదరగా
 శృంఖలాల్ బెదరగా
 నీకు నే తోడుగా,
 నాకు నువు కూడ రా -

కడలి దరి దాక !
 చద లొరుగు దాక !

మన ప్రభుత, మన ఘనత
కొనితెచ్చు వరకు -
మన గాంధీ, మన తండ్రి
మును నిలుచు వరకు -

కనులలో ఒక జ్యోతి
గళములో ఒక గీతి
మన మనసులో మెరయు
ఒక ప్రేమహేతి !-

హై భారత జననీ !
 స్వేచ్ఛా గగన వీధి విహారిణి !
 స్వతంత్ర కిరణ స్వర్ణారుణ
 కంకణ కటక కలాపినీ !

భవ దాశ్రిత వినయ హృదయ
 ప్రవిమ లానురాగ మేమో !
 ఉదయాచల సానూజ్వల
 పద పాటల తేజ మేమో !

తావక సేవక జనతా
 వికసిత చిత్రామోదమో !
 ప్రాభా తానిల శీతల
 పక్షాంచల పరిమళమో !

కవి గాయక వైతాళిక
 కంఠ క్రమ గాన మేమో !
 దిశ దిశాంత నవ శకుంత
 దివ్యగీతి కామృతమో !

ఇది స్వతంత్ర భరత శాంత
 సమర విజయ సమ యోదయ
 మిదె జగతీ కల్యాణో
 త్వవ తాండవ కలకలమో !

ఎత్తండి! ఎత్తరేం? స్వాతంత్ర్యపు జెండా!
ఎత్తవోయ్! ఎత్తు, ఎత్తు ఆకాశం నిండా!

కే లూపుచు, తల ఊపుచు గాలిదారు లంట
మన జెండా, మనదే, వీరుల నెత్తురు పంట!
కొత్త వేడి, కొత్త వాడి భర తావని నిండ
ఎత్తవేం? ఎత్తు, ఎత్తు ఆకాశం నిండా!
ఎత్తండి, ఎత్తరేం? స్వాతంత్ర్యపు జెండా!

అర్ధ మత్తు, లహంకృతులు, అంధమతులు రాని
నిరుపేదలు, నిర్భాగ్యులు, నిరంకుశులు లేని
కొత్త జగం, కొత్త యుగం భర తావని నిండ
ఎత్త మంటె! ఎత్తు, ఎత్తు ఆకాశం నిండా!
ఎత్తరేం? ఎత్తండి స్వాతంత్ర్యపు జెండా!

కులం దాటి, మతం దాటి, కొద్ది గొప్ప దాటి
సమ భోగం, సమ భాగ్యం, సమ సంస్కృతి నాటి
కొత్త శాంతి, కొత్త కాంతి భర తావని నిండ
ఎత్తండోయ్! ఎత్తు, ఎత్తు ఆకాశం నిండా!
ఎత్తండి, ఎత్తరేం? స్వాతంత్ర్యపు జెండా!

స్వాతంత్ర్య రథం

ఓ హేళా హేళా ! ఓ హేళా హేళా !

నీహా రాద్రికి లంకకు నడుమ నున్న ప్రజలారా !
ఓ హేళా హేళా ! ఓ హేళా హేళా !

ఓ పురాణ పుణ్య ధరిత్రీ జనపద వాసులార !
వినరారా అందరు, మీ రందరును వినండి !
ఇది స్వతంత్ర దివసోదయ మంగళ సమయం !
ఇది భారత శాంతి సమర సుస్థిర విజయం !

ఓ హేళా హేళా ! భారతీయ ప్రజలారా వినరా !
వినరారా అందరు, మీ రందరును వినండి !
ప్రతి నగరం, ప్రతి పల్లీ, ప్రతి గృహమ్ము,
ప్రతి హృదయం

వాకిటిలో జయశంఖా లొత్తండి !
కోస్తా, జిల్లా, బజారు, రస్తా, ఘాట్, బస్తీ, చౌక్
ఇంటింటా మన జెండా లెత్తండి !

ఓ హేళా హేళా ! భారతీయ జనులారా వినరా !
వినరారా అందరు, మీ రందరును వినండి !
గత కాలపు మృత వీరుల కథ లొకపరి తలవండి !
పర దాస్యపు అపహాస్యపు వ్యథ లన్నీ మరవండి !

విదికి చివుకు జరర జగచ్చకలమ్ముల చెరవండి !
భావి కాల ముఖ శాలల బ్రదుకులు పరవండి !

ఓహోహో ! భారతీయ జనులారా వినరా !
వినరారా అందరు, మీ రందరును వినండి !
రుజా జరలు దులపండి, భుజం భుజం కలపండి,
'అజేయులం, అమరుల' మని అహం ఇంక నిలపండి !
'ఈ రాజ్యం మనదే - మన కెల్లరకును సమ భోజ్యం'
అనే మాట నోట నోట అందించండి !

ఓహో ! ఓహో !

నీహా రాద్రికి లంకకు నడుమ నున్న ప్రజలారా !

- 'స్వాతంత్ర్య రథం'

నిలవండి దివి, నిలవండి భువి
 చలింపకుండా మన జెండా!
 చలింపనిది, మ్రుచ్చిలింపనిది ఈ
 జగత్తు నిండా ఒక జెండా!

నిలవండి ...

దురాశ, దుఃఖము, నిరాశ, నీరస
 దుర్విష రోషము లిక రావు!
 ధరాలయమ్మున దరిద్రతా, అ
 స్వతంత్రతా, రుజు లిక లేవు!

నిలవండి

ప్రశాంత మానవ నిశాంతమున నవ
 రస స్వర్గమును దింపండి!
 సమృద్ధి, సంపద, సమరస సంస్కృతి,
 సమాన భోగము నింపండి!

నిలవండి

అన్నాడు మన తండ్రి గాంధీ!

అన్నాడు బుద్ధదేవా క్రిస్తు పైగంబ
రూ ప్రవక్తల కీడు, భారత ఋషుల తోడు!

ఇంటింటిలో దేవు డుంటే

నీవు నేనూ నరుల మంటే

జగతి అంతా ఒకే సంసారమే కదా

ఎవడు హె చెప్పడు లో చ్చన్నాడు -

అన్నాడు మన తండ్రి గాంధీ

నిలిచి పోరును సత్య మొకటే

గెలిచి తీరును ప్రేమ ఒకటే

భయముకన్నా వేరు బానిసత్వము లేదు

భరత జాతికి ధర్మ బల మిదే అన్నాడు -

అన్నాడు మన తండ్రి గాంధీ

నారాయణ నారాయణ ! అల్లా అల్లా !
మా పాలిటి తండ్రీ ! నీ పిల్లల మే మెల్లా !

నారాయణ

మత మన్నది నా కంటికి మన కైతే
మత మన్నది నీ మనసుకు మబైతే
మతం వద్దు, గితం వద్దు, మాయా మర్మం వద్దు

నారాయణ

ద్వేషాలూ, రోషాలూ తెచ్చేదే మత మైతే
కలహాలూ, కక్షలు కలిగించేదే గత మైతే
మతం వద్దు, గతం వద్దు, మారణహోమం వద్దు

నారాయణ

మత మన్నది గాంధీ జీవిత మైతే
మత మన్నది లోకానికి హిత మైతే
హిందువులం ముస్లిములం అందరమూ మానవులం
అందరమూ సోదరులం

నారాయణ

- 'కొత్త కోవెల'

మృత్యుంజయ ! మృత్యుంజయ !

జయ జయ జయ ! జయ జయ జయ !

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ

నిత్య సత్య గుణాలయా !

మృత్యుంజయ ! దయామయా !

మృత్యుంజయ ! జయా జయా !

స్వార్థము దారుణ మైన

అర్థహీన మృత్యు వైన

మోసము, ద్వేషము, రోషము

మూసి నేల మనన మైన

జరత జగ ద్భువన నరక

భవనమ్మున నవ మంగళ

స్వర్గము నిండించే

సౌఖ్యము పండించే

మృత్యుంజయ ! మృత్యుంజయ !

ఏ ఆవేశము ముంచిన

ఏ అగ్రహ మూగించిన

పురుగు నరుడుగా మారెనొ
నరుడు అమరుడై తీరునొ
ఆ అగ్రహ, మావేశ
మనుగ్రహించు మృత్యుంజయ !
మృత్యుంజయ ! మృత్యుంజయ !

- 'రాజ ఘట్టం'

అది గదిగొ అదిగో! ఆ పైని ఆ పైని

అగుపించు నదె దేవళం -

అదియె మన యాత్రాస్థలం! అది గదిగొ

బెదరులేకా, సుంత నిదురపోకా - వేగ

కదిలితే, సందియము వదిలితే -

అట కిప్పుడె పోగలం!

అదియె మన దేవళం -

అదియె మన యాత్రాస్థలం! అది గదిగొ

సత్య ధర్మ దయా శుచిత్వములతో నిండి

ప్రత్యహము మనచేయు కర్మ లన్నీ పండి

శాంత సుందర మైన దేవళం, మానవుని

ఫల సిద్ధి కది తావలం, విశ్వ

మానవుని యాత్రాస్థలం! అది గదిగొ

నాల్గు దిక్కుల నడిమి నాడు నాడుల నుండి

నర నారు లందరూ నడవండి, నడవండి!

మూల్గు సందేహమ్ము, మోసమ్ము, కుటిలత,

నీల్గు హింసయు వెనక విడవండి, నడవండి!

అది గదిగొ

‘రాజ ఘట్టం’

క్రమ్మగా బతికితే గాంధీయుగం - మనిషి
కడుపు నిండా తింటే గాంధీజగం! కమ్మగా

పరమార్థ మొక్కటే గాంధీమతం
భయము విడనాడుటే గాంధీహితం - మనిషి
భయము విడనాడుటే గాంధీహితం! కమ్మగా

భోగలోలత విడిచిన గాంధీవిధం
త్యాగరథ మెక్కితే గాంధీపథం - మనిషి
త్యాగరథ మెక్కితే గాంధీపథం! కమ్మగా

మనిషి మర్యాదయే గాంధీధనం - బ్రతుకు
మారితే కోవెలగ గాంధీతనం - మనిషి
మారితే కోవెలగ గాంధీతనం! కమ్మగా

తన కంఠమున దాచి హాలాహలం
తల నుంచి కురిపించి గంగాజలం
మనిషి శివు డవడమే గాంధీవరం - బాపు
ననునరిస్తే చాలు మన మందరం! కమ్మగా

- 'కొత్త కోవెల'

ఓ పథికా ! ఓ పథికా !

పదవా ఒకింత అగి ? నీ
పయనం రవంత సాగి - ఓ పథికా !

నీ చిననాటి ఉషస్సులలో
పూచిన స్వప్నము లేవో ఏవో !
ఆ తొలి నాటి తమస్సులలో
అలమిన తలపులు ఏవో ఏవో ! ఓ పథికా !

ఓ పథికా ! ఓ పథికా !
అదిగో మరొక్క మజిలీ !
పదవా ఒకింత కదలీ ! ఓ పథికా !

చీకటి వెలుల కౌగిలిలో
సోకిన వేదన లేవో ఏవో !
అశ, నిరాశల లోగిలిలో
చేసిన సాధన లేవో ఏవో ! ఓ పథికా !

ఓ పథికా ! ఓ పథికా !
ఇదిగో నవీన జగతీ !
ఇక నీ కనంత సుగతీ ! ఓ పథికా !

ధారుణి నీ వొక ధీరుడవై
తీరుచు మార్గము లేవో ఏవో !
కూరిమి నిండిన దేవుడవై
కూరుచు స్వర్గము లేవో ఏవో !

ఓ పథికా...

- 'కొత్త కోవెల'

మృంది కృత మహాయుగం !
 ముందున్నది ముందున్నది
 ముందున్నది మందే, మరి
 మందే యువ మహాయుగం !

కలికాలం — మునలి మునలి
 చలికాలం — మనలి మనలి
 కొండ చిలువలాగ, పెద్ద
 బండలాగ దొర్లిపోయె !

బరువుల్లో దొరువుల్లో
 ఇరుకు ఇరుకు బిలముల్లో
 కునుకు జరర కలికాలం
 వెనుక నడకల కుళీరం !

పీతలాంటి భూతం మన
 తాతల్ని తండ్రుల్ని —
 రోత రోత రోత ! మంది
 ప్రాత రివ్వయ దావాసం !

ప్రాత రుజ్జ్వ లాకాశం !
భావి మంది రావాసం !

స్ఫీత జీవ ధౌత నాక
నేతలం విధాతలం !
స్ఫీత చలత్ ధౌత లనత్
చేతనులం నూతనులం !

మన కే మిక - మన కే మిక ?
మంది కృత మహాయుగం !

- పల్లకి

పదవో యిక పదవోయీ
 ఇది నిజమే అనవోయీ
 తరలిం దదె ప్రజారథం
 పొరలింది ప్రపంచ పథం

పదవో యిక

ఇది మాత్రం నిజ మనవోయ్
 తుది సమరం ముగిసిం దని !
 రాగల దది శాంతి యుగం
 కాగల దభ్యుదయ జగం

పదవో యిక

ఇది మాత్రం నిజ మనవోయ్
 ముది లోకం పోయిం దని !
 ఎదు రైనది సమభావం
 పదు నైనది యువజీవం

పదవో యిక

ఇది మాత్రం ఇది మాత్రం
 ఇది మాత్రం నిజ మనవోయ్
 వికసించే విధానమున
 మకుటధారి మానవు డని !

పదవో యిక

- 'కొత్త కోవెల'

రావోయి వెనుదీయ నేల వెలికాడా !

కటికి రా నేల కా లిడగ వెర పేలా ?

మునిమాపు స్వప్నముల ఏరికొనగ

ఏరి కొరకో, ఎందు కొరకో !

రా రమ్మ రా రమ్మ వెలికాడా !

దిగి రమ్మ విడి కలల జాడ

రమ్మ నడయాడ సామాన్య

జనులు తిరుగాడు వాళ్ల

ఒత్తండి జీవన శంఖము !

ఎత్తండి రీవిగ శీర్షము !

ఇటు సేతువు, అటు హిమగిరి,

ఈ నడిమిదే మన స్వర్గము !

ఒత్తండి...

జయ మని, నిర్భయ మని, ఈ

జగతి మంగళ మయ మని

ఒత్తండి....

అత్తమిలు కనులందు ప్రాకగ

కొత్త చూపుల తీగలు

సత్తు వెడలిన మేన దూకగ

కొత్త నెత్తురు వాగులు

ఒత్తండి....

గంగ దరి, యమున దరి, కృష్ణా

గౌతమీ సహ్యాజా తటుల, క

శింగ సాగర తీరములను, అ

రేచి యాంబుధి కూలములను

కోటి భుజములు కోటి చేతులు

కోటి చేతులు కోటి భుజములు

గిరుల శిరముల వంచు నరరే

ఝరుల తెరువుల మలచు నరరే -

జయ మని, నిర్భయ మని, ఈ
జగతి మంగళ మయ మని

ఒత్తండి....

ఇల్లు వాడా పల్లి నగరం
కళ్ళు తెరచుక చూచు భళిరే !
మిల్లు గనులూ కారుఖానాల్
ఒళ్ళు విరుచుక లేచు భళిరే !

ఎల్లెడల శోరములలో
ఎల్లెడల ఆరామములలో
జోరు జోరున అహోరాత్రం
హోరు హోరున అహోరాత్రం
పారగా పరవళ్ళుగా దు
ర్వార భారత కర్మధార -

జయ మని, నిర్భయ మని, ఈ
జగతి మంగళ మయ మని

ఒత్తండి....

- 'మహా మేళనం'

క్రలవండీ చెయ్ చెయ్ - కలవండీ
 వదిమందీ బుజం బుజం కలవండీ
 చెయ్ చెయ్ కలవండీ

కలిసుంటే మనం మనం, మనం మనం కలిసుంటే
 పనిచేస్తే క్షణం క్షణం, క్షణం క్షణం పని చేస్తే
 అందరికీ సుకం సుకం, సుకం సుకం అందరికీ!

కొండ రాళ్లు పగల గొట్టి కోన చదును వేద్దాం
 కోనలంట దారి తీసి గోదారులు వేద్దాం
 కొండ కోన లొంగ దీసి కొల్లలు పండిద్దాం!

కోడికన్న ముందు లేచి కూతెట్టును ఫాక్రీ
 కూడు గుడ్డ వొద్దా మరి కునుకు తుంటే సోమరీ!
 పాడుకుంటు పని చేస్తే పది మందికి లాహిరీ
 అడుకుంటు పని చేస్తే అనిపించదు చాకిరీ!

కలకత్తా కాశ్మీరం కాశీ కన్యాకుమారి
 కలిపేద్దాం రైలుదారి కాన కోన రహదారి
 కానొద్దాం భూమంతా విమానాల బైలుదేరి!
 కలవండీ చెయ్ చెయ్!

- 'కొత్త కోవెల'

కొత్త కోవెల కొత్త కోవెల
నాలు దిక్కుల నడిమి ఈ ఇల

కొత్త

మానవా, నవ మానవా!
నీవు నిలిచిన నెలవె కోవెల

కొత్త

నీ దయాశ్రు కణమ్ము లొలికే
నీ శ్రమాంబు రురమ్ము చిలికే
ఎదల లోవల, ఎదల వెలువల
పదము పదమున పసిడి కోవెల!

కొత్త

నీ విలోకన దీపమాలిక
నీ సుహాన విలాస పాళిక
అవతరించిన, అందగించిన
అడుగు అడుగున అలరు కోవెల!

కొత్త

- 'కొత్త కోవెల'

జిననీ! నవ జీవన దాయినీ!

కరుణా రస వాహినీ! సరస కళా మోహినీ!

సుందరములు కనువిందులు ముని గణ

బృందార్చితములు నీ చరణమ్ములు

కుంద వకుళ మందారమ్ములతో

డెందమ్ముల కూరిచి పూజింతుము

జననీ! ...

ఎల్లయపుడు వీకటి వెలుగులలో

ఎల్ల లేని సుఖముల సిలువులలో

తల్లి నలుగు నీ నిసువుల బ్రతుకుల

చల్లని నీ చేయి నిమిరి సాకుమా!

జననీ!

నీ అడుగుల కడ నిలిచి జననీ!

నీ అనుమతి తలదాల్చి జననీ!

జననీ! నవజీవన దాయినీ!

జననీ!

రండి దయచేయండి పెద్దలు

పండితులును రసజ్ఞులు

పుండరీ కాననముపై కొలు

వుండె భారతి ఈ సభ!

రండి

దూరముల చేరువల జీవిత

భారముల సుమ హారములుగా

కూరిచిన నట గాయకులు కై

వారములు గావించి రీ సభ! రండి

పసిడి కిన్నెర వీణ తీగల

మిసిమి వ్రేళ్ళు మనలగా

రస ధునీ మాధురులపై పర

వశములై ఎద లూగు నీ సభ! రండి

మ్రోల కొలువున అందియలు కడి

యాలు కంకణ కింకిణిల్

లోల గతి మొరయింపగా హృద

యాలు హాయి నటించు నీ సభ! రండి

అ దిశాంతము తాకి

ఈ దిశాంతము సోకి

అదిశక్తి ! నీ కపాల మాల !

అ హృదంతర మందు

ఈ హృదంతర మందు

ఈశ్వరీ ! నీ చరణ లాస్య శాల !

అ దిశాంతము వేల్చి

ఈ దిశాంతము కాల్చి

కాళికా ! నీ నిటల నేత్ర కీల !

అ హృదంతర మంటి

ఈ హృదంతర మంటి

అంబికా ! నీ దర స్మేర లీల !

అ దిశాంతము బెదర

ఈ దిశాంతము బెదర

చండికా ! నీ భూ విభంగ హేల !

అ హృదంతర మాని

ఈ హృదంతర మాని

నా తల్లి ! నీ కృపాంభోధి వేల !

మొదట తోచె పొద పొదపై
 తొగరు గన్నేరు
 పిదప తోచె తోటంతా పిండిన
 కుంకుమ నీరు
 అవల తోచె దూర నిశా రథ్యల
 చక్రపు హోరు
 అంత చరమ శిఖరి నిలిచె
 ఎర నెర్రని తేరు

దిగి రా తేరు ! భగవతి ! దిగి రా తేరు !
 జగదంబా ! జగద్ధాత్రి ! దిగి రా తేరు !

మండు కాగడాల బారు ముందు నడువ మహంకాళి !
 దిగి రా ! దిగి రా !
 రక్త వనన, రజత దశన, రక్త చలత్ దీర్ఘ రసన !
 దిగి రా ! దిగి రా !
 క్రూరమతీ ! రుద్రగతీ ! కురవక మాలా ధారిణి !
 దిగి రా ! దిగి రా

రక్త రోహిత రసన రజత దశనవున్నై
 రక్త మయ రంగములపై భగవతీ !

ముక్త కబరియు కావి ముసుగులో విడి రేగ
రక్త మయ రంగములపై భగవతీ!

దిగి రా! దిగి రా!

ఒక్కవరి ఉత్తుంగ చరమగిరి వేదిపై
ఎక్కి నీ ఖడ్గము తళుక్కు మనిపించి
ఉద్ధత శిరస్త్రాణ ధారిణీ - దిగి రా!
ఉజ్జ్వల తటి దృవన వాసినీ - దిగి రా!
అడుగు పెట్టు మహంకాళి - అగ్రహించి రణభూమి!

(చైనాతో యుద్ధ సమయంలో వ్రాసినది)

శాంతి శాంతి శాంతి !

శాంతింపుము తల్లీ ! మా పాలి కల్పవల్లీ !
కాలాంత భయద రూపము గని
జగము లదరె తల్లడిల్లీ -

దిగంతాల మందహాస మల్లీ నవ
లతాంతాల మాలిక లల్లీ
దివ్య మోహన రూపము
చూప వేమి తల్లీ !

జగ మ్మేల దయా శిశిర సుధా భరిత
కటా క్షేక్షణముల చల్లీ
శాంత సుందర మగు రూపము
చూప వేమి తల్లీ !

నీ కన్నులలో నిండే నెన రేదీ తల్లీ ?
మా కిక చూపకు మహిషాసుర మర్దన రాద్రం !
చల్ల నాయెనా ఇక నీ ఉల్లము తల్లీ !
నలలితము నీ రూపము చూప వేమి మళ్ళీ ?

జియ జననీ ! జయ జయ జననీ !
 ప్రియతమ భారత ధాత్రీ ! నేత్రీ !
 జయ జననీ ! జయ జయ జననీ !

జయ తుషార సిత కోటిరా !
 నదీ నదాయత గళహారా !
 జయ మదీయ హృదయాగారా !

జయ జననీ !....

జయ శ్యామల శాద్వల చేలా !
 కుసుమ లతా కుంతల జాలా !
 జయ మదీయ వాంఛా వేలా జయ !

జయ జననీ !....

జయ సహస్ర నర నారి కోటి
 మనః కుసుమ మంజరీ గళ నృధు
 ఝరీ స్నపిత పద యుగళా జయ !

జయ జననీ !....

నిలువుమోయీ తమ్ముడా నీ జెండా
నీహార శిఖర కోటీరపు తురాయిగా!

తరుణ మార్తాండ మండలమునకు నెదురుగా
పరిపంథి తిమిర హృదయములకే బెదురుగా
నిలువుమోయీ

ఆశాంత సీమాంతరము లదర పిలువగా
దేశీయ హృదయాశయములకు చలువగా
నిలువుమోయీ

గగన నందన వనీ పవనంపు టల గాగ
ఎగసి చదలంటు కలకాలంపు కల గాగ
నిలువుమోయీ

జుగ దంతర దేశ దేశ
 జనులారా వినరా?
 వినరా ఇక వినరా? - ఇక
 వంత లేదు చింత లేదు -
 శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి!

కాటకముల నలిగినారు -
 బూటకముల కలిగినారు
 వేడి వేడి నెత్తు బేళ్ళ
 ఓడిచి ఇన్నాళ్లు మీరు

ఆన లేవి అంసమ్ముల
 మోసికొనుచు మనినారో?
 కోరిక లేవి గుండె గుండె
 తోరణాల కూర్చినారో?

అర్థ రచిత మహంకార,
 మంధ ప్రభుల నిరంకుశత
 వ్యర్థ నాశ కారణము, ల
 నర్థము అని గ్రహించే

ప్రజలారా వినరా ?

వినరా ఇక వినరా ? - ఇక

ప్రజాస్వామ్య లోకమ్మున

శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి !

జగ దంతర దేశ దేశ

జనులారా వినరా ?

వినరా ఇక వినరా ?

జ్ఞయ మాయె విజయ మాయె ననుము
 గళ మ్మెత్తి కాహళి,
 అయు తాయుత దేశ దేశ
 నర మందిర గేహళి !

అధికార మధమ కాలము
 అతిహేయ మర్థ మత్తత
 వృధివీతలి మాయ మాయె
 రణ హింసోన్మత్తత !

గదులై విడి, అరలై చెడి
 కలకాలపు లోగిలి
 కదియించె ప్రతీచి, ప్రాచి
 కలిపి ఒక్క కౌగిలి !

నిరుపేద పురుగు బానిసీడు
 తిరుగు పాడు లోకము
 పరువెత్తె; ప్రజావళికి ఇంక
 నవ మంగళ నాకము !

- 'రాజ ఘట్టం'

ఆంధ్ర గేహళి

జయ జయ మహాంధ్ర
జవయిత్రీ! శుభదాత్రీ!

మహాంధ్ర జవనికి ఆరతు లెత్తుతూ, తెలుగు వేల తీరు తెన్నుల్ని, తెలుగుల బ్రతుకు బాటల్ని కళ్ళకు కట్టేట్లు వర్ణించే పాటల కూర్పు 'ఆంధ్ర గేహళి'. తెలుగు జాతి జీవనానికి అద్దం పట్టే పల్లెవాండ్ర పాటలు (పడవ వాళ్ళ పాటలు), పొలం పాటలు (గ్రామికుల పాటలు), వేడుక పాటలు (పండుగ పాటలు) వంటివి గ్రుచ్చెత్తివ ఖండం ఇది. ఇందులోమా చాలా భాగం 'గౌతమి', 'ఏడాది పొడుగునా', 'వేణుకుంజం' వంటి శ్రవ్యవాణికల మంచి, గాయనీ గాయమల వోట్లబుక్కుల మంచి తీసికొన్నవే.

★

నేటి నుండి ఏనాటికి
వీటి తలుపు మూయకు !
కోటి మంది వచ్చినా
చోటున్నది లోన -

ప్రతి రోజూ వత్సరాది
ప్రతి మనిషి ప్రేమాతిధి
వచ్చిన అతిథిని మాత్రం
ఎచ్చటికీ పోనీయకు !

చెదరనీకు పెదవులపై
చిరునవ్వుల స్వాగతం
ఆరనీకు కనుచూపుల
అనురాగపు ఆహ్వానం

ఎంత చిన్నదో లోకం !
ఎంత పెద్దదో హృదయం !
ఇన్నాళ్లూ ఎరుగవ
ఈ తీయని సత్యం ?

✱

జైయ జయ మహాంధ్ర జనయిత్రీ!
 జయ జయ మహాంధ్ర జనయిత్రీ!
 జయ జయ ప్రియతమ భారతధాత్రీ
 పుత్రీ! శుభదాత్రీ!

శ్యామల నవ సస్యాంబరా!
 కోమల సుమవల్లీ చికురా!
 కదళీ రసాల లాంగలీ చల
 చ్ఛద మృదు లానిల చామరా!
 సుంద రాతిసుందర వసుంధరా! జయ

నీ పూర్వ చరిత స్మరియించి,
 నీ భావి ఘనత దరిసించి,
 ఇటు మంజీర, అటు వంశధార
 ఎలుగెత్తి నిన్ను కీర్తించు
 కబరీ కాశ కదంబము లూగ
 శబరీ పెన్నలు నర్తించు
 మరి మరి కృష్ణా గోదావరీ
 ఝరులు తల లూపి హర్షించు జయ

ఎల్లర కోర్కులు నిండు ననీ
 ఎల్లర మొక సంసార మనీ

అటు తెలంగాణ, ఇటు కళింగాన
 అట నట కోస్తా రాయలసీమల
 ప్రత్యాంధ్ర మందిర గేహళి, న
 ర్వదా మ్రోగు నీ మంగళ కాహళి ! జయ

శ్రీ విశాల మానవతా సమతా
 సాధనమే మా మనోరథం
 భావి లోక కల్యాణ సుస్థిర
 స్థాపనమే మా దృఢ శీవధం ! జయ

ఒక అడు గేనీ చెదరనీము
 ఒక క్షణ మేనీ వృథా కానీము
 శ్రీ రస్తనీ, శుభ మస్తనీ,
 శాంతి రస్తనీ దీవింతు ! జయ

ధీ ఓ విశాలాంధ్ర జనులార కనరా!
 ఓ సారి నా మాట చెవులార వినరా!
 మన జాతి మన నీతి మట్టి పా లాయె
 మన చేత మన వ్రాత నగుబాటు లాయె!

ఇన్నాళ్ల స్వార్థాలు ఇంక మానండి
 ఎన్నెన్నో భేదాలు ఇక మరచి పొండి
 ఒక నాటి ఘనతకై ఉబ్బిపోకండి
 ఇక నైన మన జాతి హితము చూడండి!

పదవి పట్టాలకై పడి ఏడ్వకండి
 పదవికే పద విచ్చు ప్రతిభ కనరండి
 రే యనక పగ లనక చేయి చేయి కలిపి
 మాయ నిద్దుర మాని మంచి కృషి చేయండి!

కోరికల స్వప్నాల తోరణా లల్లండి
 గుండె లన్నీ ఒకే దండగా గుచ్చండి
 మన కున్న బంగారు బండారు నేలపై
 మన ఏటి వలి నీటి పట్టి తిప్పండి

గనులలో వనులలో కారుఖానాలలో
 మన కండరాల్ కరగ పనులు చేయండి!
 భయ మేది హిం సేది పరపీడన మ్మేది
 నయ మార్గమున నదా నడచి బ్రతకండి!

ఎల్ల ఎల్లలు కరగ ఎల్ల కల్లలు సురుగ
 : 'ల్లన్ని మన ఆంధ్ర స్వర్గమే కట్టండి
 మన తల్లికిని తల్లి మన కల్పవల్లి
 మన భరత జనయిత్రి మహిమ నిలపండి!

జయ మాంధ్ర జయ మాంధ్ర జనయిత్రి జయహోరా!
 జయ మాంధ్ర జయ మాంధ్ర జనయిత్రి జయహోరా!!

జ్ఞయ మహాంధ్రజననీ! జయ మహాంధ్రజననీ!
 జయ భారతజననీ ప్రియపుత్రీ! శుభదాత్రీ!
 జయ మహాంధ్ర....

నీ ఒడి ఉయ్యాల లూగి
 నీ విడు అమృతాలు త్రాగి
 నీ నుడి నోరార నేర్చి
 నిలిచిన అనుగులము!
 కోటి కోటి గుండెల మం
 గళహారతి ఇదిగో!
 కోటి కోటి గొంతుల కై
 వార గీతి ఇదిగో!

జయ మహాంధ్ర....

పాడేనా తెనుగు వీణె పాడాలి!
 పండేనా తెనుగు బేనె పండాలి!
 మన మావి తోట తోపుల వయ్యాళి
 మన ఏటి అలల మూపుల నవారి
 మన కేం? మెయి మెయి తాకుచు పైరగాలి
 తెనుగు నేల మూల మూల తిరగాలి!

జయ మహాంధ్ర....

తరలి రారమ్మా!

గొతమీ, మంజీర, ఓ నాగావళీ, ఓ వంశధారా,
తుంగభద్ర, పినాకినీ, ఉత్తుంగ భంగా కృష్ణవేణీ!
తరలి రారమ్మా!

నురుగులా ముత్యాల వెరగుల

తరగ మడతల పావడాతో

తురిమి సిగలో రెల్లు పూ మం

జరులు ఝరులొ సోయగముతో

తరలి రారమ్మా!

అవలి దరి ఎలమావి తోపులు

ఇవలి దరి వరిచేల కోపులు

అవల ఈవల చూచుచు, తల

లూచుచు రాయంబ నడకల

తరలి రారమ్మా!

గోదారీ జోతలో ! పాదాల జోతలో !

మా తల్లీ గోదారీ మా లవ్వీ జోతలో !

పడమటింటి కోన బుట్టి
పల్లాలా అడుగు బెట్టి
పాపికొండ లోయ గొట్టి
బ్రద్రాది దాపులో
పట్టినం సుట్ట బెట్టి,
కోన సీమ తోపులో
పాయ పాయ లైనావా !
పాడి పంట లిచ్చావా !
పైడి పంట లిచ్చావా !

గోదారీ

పాలపిట్ట, గువ్వజంట,
పావురాయి కూత లంట !
అవ లొడ్డున, ఈవ లొడ్డున
తెల్ల రెల్లు పూత లంట !
అద్దరినీ, ఇద్దరినీ
పైరుసేల కోత లంట !
నూసుకుంట మెచ్చావా
రాసుకుంట వచ్చావా ?

గోదారీ

- 'గౌతమి'

తాన తాన తందాన - తాన తందాన

ఆంధ్ర దేశమున అయ్య లందరూ దానకర్ణు లండీ
ఆంధ్ర దేశమున అమ్మ లందరూ అన్నపూర్ణ లండీ

అది గది గదిగో తెలుగు తల్లి మన పాలి కల్పవల్లి
అది గది గదిగో తెలుగు తల్లి అందాల పాలవెల్లి
దక్షిణ దేశపు ధాన్యలక్ష్మి మా తల్లి తెలుగు తల్లి
అక్షయ సంపద కాలవాల మీ అమ్మ తెలుగు తల్లి

ఆ తెలుగు తల్లి మెడ తారహారమే గౌతమి గోదారీ
గోదావరి ఒడిలోన కులికే బిడ్డ కోనసీమ
పాడి పంటలా పైడిరాసులా నాడు కోనసీమ

కొబ్బరి తోటల దారులూ సై
పోక తోపులా బారులూ సై
పచ్చ పచ్చనీ పైరులూ సై
పనసా అరటి తీరులూ సై

దేవలోకపు పూవు తోటలకు
ఈడు కోనసీమ, జోడు కోనసీమ

అది గది గదిగో తెలుగు తల్లి మనపాలి కల్పవల్లి
అది గది గదిగో తెలుగు తల్లి అందాల పాలవెల్లి

దేశ దేశాలకు రాణిరా సై
కళల కెల్ల రాజధానిరా సై
తెలుగు భాష దివ్యవాణిరా సై
తెలుగు వాడె అభిమానిరా సై

- 'గాతమి'

ఎయ్ రా ఏసెయ్ రా గడ
 తాయ్ రా తోసెయ్ పడవ
 గోదారీ మేట ఏసెరా !

అ కాడ లంకరా, ఈ కాడ వంకరా
 కొవ్వాడ గొరవంకరా -
 చిరుగాలి తోలెరా, తెరబాప ఇప్పరా !

అ - కోరంగిరేవూ, తూరంగి మావూ
 అడుంగి అలిసుం దది రొయ్య, అది జెల్ల,
 అది బొచ్చి - అడ వల ఎయ్యరా, ఇది ఇలన,
 ఇది పొలన, ఇది గిలన - ఈడ వల ఎయ్యరా !

సిన్నమ్మ గంపలోకి సేటెత్తి పొయ్యరా,
 సిట్టమ్మ తట్టలోకి బుట్టెత్తి పొయ్యరా !

బలే - వాలు కళ్ళ దానికైతె వాలువ లిచ్చెయ్యరా,
 జారూ జడ దానికైతె నందువ లిచ్చెయ్యరా !

మల్లాలా నత్తి కైతె, రెల్లు పూల గుత్తికైతె,
 ఎన్నెల పూవత్తికైతె ఎన్నేనా ఈయరా !

జోరు సెయ్ బారు సెయ్
కోరంగి రేవుకీ, కోటిపల్లి రేవుకీ

మావీ తోటా కాడ మల్లమ్మ కూకుంది
పోసీరా!

కొబ్బారి తోట కాడ కోటమ్మ కూకుంది
పోసీరా!

నా ఇంటి ముంగిట్లో నా పెళ్లాం నిల్చుంది
పోసీరా!

స్వేపలు సెట్లక్కేస్తాయ్ - కోపం వొచ్చి!
 నేతికి మీసా లొస్తాయ్ - మొగతన(వొచ్చి!
 సింఠ బొర్రలో నావ సిక్కుడిపోతుంది -
 సిగ్గొచ్చి!

లిల్లే! లేలిల్లే! లిల్లే! లేలిల్లే!
 ఇల్లాగే కూనుంటా పిల్లోచ్చిందాకా!

జెల్లకొంకు, మట్ట గిడుసు
 నేదు వరిగె, రొయ్యపీసు
 ఇసిక దొందు, బొమ్మిడాయి
 ఎయ్ రా! పల ఎసెయ్! ఎర్ర పీనుగా!
 సీకటయే లోగా ఎదవ నారిగా!

లిల్లే! లేలిల్లే

తాను పాము నా గుందీ దాని జడ!
 కాటేస్తే సస్తావూ - ఎయ్ రా గడ!
 మొగిలి పొత్తు నా గుందీ దాని మెడ!
 పొడిగాడితే ఏడుస్తావ్ - ఎయ్ రా గడ!
 ఎనక నుంచి నూస్తేనే ఏడు పొస్తుంది -
 దాని జడ, దాని మెడ! ఎయ్ రా గడ!

లిల్లే! లేలిల్లే

ఐలెస్సా ! ఓలెస్సా ! ఓ...
ఐలెస్సా ! ఓలెస్సా !

అకాశం ఒరిగింది

అ కడలి పొంగింది

విరుగాలి వీచింది

తెరసాప ఈగింది

ఐలెస్సా....

అ గాలి మా తండ్రి

ఈ ఏరు మా తల్లి

అ మబ్బు మా అన్న

ఈ కెరటం మా చెల్లి

ఐలెస్సా....

అద్దరిని వరి చేలు

× ద్దరిని రెల్లు పూలు

పాలపిట్ట గువ్వ లంట

పావురాయి జంట లంట

ఐలెస్సా....

గుండెల్లో నిండాని కులాసా !
ఉండానీ మనసులో దిలాసా !

ఐలెసా అంటూ నావ
అలలమీద వదలాలి !

ఓలెసా అంటూ నావ
గాలిదారి కదలాలి ! గుండెల్లో....

గాలికి కోపం రానీ,
కడలికి వెర్రెత్తనీ !

గాలి కడలి ఏకమై
బైలంతా రేగనీ !

గాలి జూలు పట్టెదీ,
కడలి నడగ ద్రొక్కెదీ
కనవడని సరం గొకడే
కనవడని సరంగు ! గుండెల్లో....

చీకట్లో వెన్నెల్లా చిలికే దెవరు ?

నీళ్లలో దారుల్లు నిలిపే దెవరు ?

అసలు పడవ నడిపేదీ,
అవలి ఒడ్డు చేర్చేదీ

అగవడని సరం గొకడే
అగవడని సరంగు ! గుండెల్లో....

వినవమ్మా చెల్లెలా!
 గుణభద్రా! తుంగభద్ర!
 వినవా నా చెల్లెలా?

గంగా యమునల తోడు,
 గౌతమి కే సైదోడు!
 తుంగభద్ర నిలుచు నాడు
 బంగారపు వీడు!

వినవమ్మా....

గాలులా ఉయ్యాల లూగు
 వేళలు చనె నమ్మా!
 బాలవై నయ్యాట లాడు
 ప్రాయ మేగె నమ్మా!

వినవమ్మా....

పోయిన జీవనం మళ్ళీ
 పొందవు సుమ్మీ చెల్లీ!
 ఈ ఇల పండించుటయే
 నీ ధర్మము తల్లీ!

వినవమ్మా...

పొంగవు, ఉప్పొంగవు కడు
 పుణ్యశీల! దయాలోల!
 రంగ దాంధ్ర కర్ణాట ధ
 రాంగన ముత్యాల మాల!

వినవమ్మా....

- 'ఏడాది పొడుగునా'

ఎయ్యరా ! అడు గెయ్యరా ! ఎయ్ !
 ఎయ్యరా ! అడు గెయ్యరా ! భాయ్ !

నాగార్జున కొండకాడ
 అగిందిర కృష్ణయేణి
 నిలిసిందిర కృష్ణయేణి
 పిలిసిందిర కృష్ణయేణి

ఎయ్యరా

ఎయ్యకుంటే ? ఎయ్యకుంటే ?
 ఎయ్యకుంటే మించిపోతది -
 మించిపోతే ? మించిపోతే ?
 ఏరులాగ కాలం ఎళ్ళి పోతది -
 ఎళ్ళిపోతే ? ఎళ్ళి పోతే ?
 ఎళ్ళిపోతే మళ్ళీ రాదు
 ఏటికన్న దురుసైన బతుకు
 ఏటికన్న ఇలవైన బతుకు

ఎయ్యరా

కొండకాడికే ఎడదామా, మన
 కండరాలు కరిగిద్దామా !
 కొండరాలతో వడ్డాణం మన
 కృష్ణయేణికి కడదామా !

ఎయ్యరా

అవ లీవలికి కాలవలు తవ్వాలి
 అందాల కృష్ణమ్మ వేతు లల్లె
 అందాల కృష్ణమ్మ సాగితే మోగాలి
 మందంగ కెరటాలు అందె లల్లె
 ఎయ్యరా....

పంట కాలవలు బీళ్ళకు
 ప్రాణాలు వరిమళ్ళకు
 పాయసమే మన తిళ్ళకు
 బంగారం మన ఇళ్ళకు
 ఎయ్యరా....

పైరు కోక కట్టి నేల
 పచ్చగ ఉండాలి
 దారి పొడుగునా దివ్వెల
 తోరణాలు వెలగాలి
 వాట మైన యంతరాలు
 నీటుగ తిరగాలి!
 ఎయ్యరా

సెంబైలే జోరు లంగర్
 సెంబైలే జోరు లంగర్
 జోరు లంగర్ - రోడ్ రోలర్
 సాంబయ్య! ఓ సన్నాసీ!
 నవటల్లారా! లాగండేన్!

సెంబైలే....

తొర తొరగా కా రెక్కి
 దొర ఎల్లాలీ లాగండేన్!
 తొర తొరగా బం డెక్కి
 బరు వెల్లాలీ లాగండేన్!

ఎంకయ్యా ఏం జెయమంటావ్?
 కంకర మీదా కా శ్శీడుస్తాయ్!

కడవల తోటీ నీళ్ళోసీ
 కంకర గింకర తడిపేదాం!
 కడవల తోటీ సెమటోసీ
 వంకర టింకర సరివేదాం!

పని చేస్తే పది పైసా లొస్తాయ్-
 పగలంతా సూరీడు మేస్త్రీ!
 పని జేస్తే పది పైసా లొస్తే -
 రేతిరి సెందర వంక జోస్తీ!

ఔరా ! ఔరా ! మన్నోళ్ళబ్బాయ్
ఔరా ! ఔరా ! మన్నోళ్ళ సుబ్బాయ్

గుమ్మంకాడ పెళ్ళాం పిల్లా
కూకుంటారు మన కోసం -
దమ్మిడి గిమ్మిడి పైసా గియిసా
తెమ్మంటారు పిల్లా జెల్లా !

ఎయ్ రా సిన్నో డెయ్ రా !
ఎయ్ రా ! నీ జీరు గాలా !
ఎయ్ రా ! నీ బారు కూలా !

తెల్లవారక మున్నె కళ్లు తెరిచీ - కళ్లు తెరిచీ
 కళ్లు తెరవక మున్నె ఒళ్లు విరిచీ - ఒళ్లు విరిచీ
 పరమ శివు కీర్తించు మరి మరీ మరి మరీ
 మన స్వర్ణ ముఖరీ, ఈ స్వర్ణ ముఖరీ !

మా అయ్య అడుగు తామర నిండి పొరలేటి
 మకరంద లహరి మన స్వర్ణ ముఖరీ
 మన స్వర్ణ ముఖరీ

జ్ఞాన ప్రసూనాంబ చల్లనొ మది కరిగి
 కాన కోనా పొరలి కరుణా సుధా ఝరీ
 మన స్వర్ణ ముఖరీ

- 'శివక్షేత్ర యాత్ర'

పురహారా ! హర ! వికస్వర దృక్పర ద్దయో
 దార ధారర వంశధార !

లోల కరముల, విలులి తాళి రవముల నెత్తి
 వేగుబోకకు మున్ను
 వేయి విధముల నన్ను
 పే రెత్తురా, పిలుచు నౌరా !

నీలగళ ! నీ చరణ యుగళ నీరజ గళ
 న్మధు ధారరా వంశధార !

క్రొలు కొలదీ, మునిగి తేలుకొలది మనసు
 తాళనేర్వదు, బాళి
 నోర్వజాలదు హరా !
 కైలాస గిరి ఎంత దవ్వరా !

- 'శ్రీముఖ లింగం'

క్రల దొక పల్లె - అది ఏదైతేనేం ?

తెలుగు నాట ఉంది - అది యాడుంటేనేం ?

ఊళ్ళో పదిమందీ వెమటోడ్చే వారైతే

ఊళ్ళో పదిమందీ కలిసుండే వారైతే

అది ఏదైతేనేం ? అది యాడుంటేనేం ?

కాలువ ఒడ్డున ఒదిగి నీడ చూసుకొనేదో

వేల నడుమ పడుచులాగ వేయెత్తి పిలిచేదో

కొండ వక్క నిలిచేదో

తోట వెనక కాస్త కాస్త తొంగి తొంగి చూసేదో

ఏదో ఒక పల్లె - అది యాడుంటేనేం ?

కష్ట సుఖాలూ కలుములూ లేములూ

కలిమి లేములూ కరువులూ బరువులూ

ఏ వొచ్చిన గానీ ఎండలై వానలై

ఎదురొచ్చిన గానీ వెన్నెలై చీకటై

నిలబడె నా పల్లె చిరకాలం నుండి

అది ఏదైతేనేం ? తెలుగునాటి పల్లె

అది యాడుంటేనేం ?

‘ఏడాది పొడుగునా’

తెల్లారక మునుపే మా
 పల్లియ లేస్తుంది !
 పల్లెలోన ప్రతి ఇల్లు
 కళ్ళు తెరచి చూస్తుంది !

వల్ల తరిచి తరిపి వెన్న
 గొల్ల పడుచు తీస్తుంది !
 ఘల్లు ఘల్లు మని అందెల
 నందడి వినిపిస్తుంది !

కర్ర అవు పొదుగు కరిగి
 కడివెడు పాలిస్తుంది !
 జుర్రు మంట త్రాగ మంటు
 తల్లి పిల్ల కిస్తుంది !

తుర్రు మంటు వాడ లేగ
 దూడ ఉరక లేస్తుంది !
 మర్రివెట్టు నీడ అల
 మంద అగి చూస్తుంది !

వానదేవుడా ఓ వానదేవుడా !

రాణతోను రావయ్య వానదేవుడా !

రాజు లాగ రావయ్య వానదేవుడా !

మిన్నంతా నీ తేరు వాన దేవుడా !

మేఘాలు గుర్రాలు వానదేవుడా !

మెరుపులైతే జెండాలు వానదేవుడా !

ఉరుములైతే బాజాలు వానదేవుడా !

దగ పుట్టి భూదేవి వగరుస్తు చూస్తుంది !

కడుపులోని పంటలు పైకి తీసి ఇస్తుంది !

జాలి పుట్టి రావయ్య వానదేవుడా !

చల్లన్ని నీ రియ్యి వానదేవుడా !

ఏళ్ళకి కాళ్ళొచ్చి మళ్ళ పైకి పాకాలి !

చెరువులకీ వాళ్ళొచ్చి నేల పైకి దూకాలి !

- 'ఏడాది పొడుగునా'

ఏరువాకమ్మకీ ఏమి కావాలి?

ఎర్ర నెర్రని పూల మాల కావాలి!

ఏరువాకమ్మకీ ఏమి కావాలి?

ఎరుపు తెలుపుల మబ్బు బెండ కావాలి!

కాపు కర్రుచ్చుకొని గట్టున నిలవాలి!

కొడుకు మేడుచ్చుకొని కొండ దున్నాలి!

బనవన్న తల ఊచి పాటు బెయ్యాలి!

పాలేరు పండించి వండుకోవాలి!

ఏరువాకమ్మనూ ఏమి కోరాలి?

గరిసెలందూ కొత్త సిరులు నిండాలి!

కొట్ల లోపల కొత్త కొలుచు నిండాలి!

నట్టింట మహాలక్ష్మి నట్టు వాడాలి!

పాడి పంటలు కోరి పరవశించాలి!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

ఏం సొగసో ఈరమ్మది !

ఏం సోయగ మీరమ్మది !

కందిరీగ వంటి నడుం !

కదురు లాంటి ఒళ్ళు !

మందంగా గోవులాగ

మళ్ళదారి నడుస్తుంటే

మలుపుదారి నడుస్తుంటే

ఏం అందం - ఏం బందం !

గట్టు కవల అరక దున్ను

అయ్యకు బువ్వట్టుకునీ,

వట్టెడు కాటుక కళ్ళకు

పుట్టెడు పూ లెట్టుకునీ,

ఈర మ్మెడు తుంటే -

పైరు బేను చూసి చూసి

వరవశమై ఈగేది

శిరసు వంచుకునేది !

పైరగాలి సరదాగా

వడుచుబుగ నిమిరేది !

ఏం వొయార మీరమ్మది !

ఏం సోయగ మీరమ్మది !

సెనగపూలు తురిమీ - అవి
సిగపాయల పెట్టుకునీ
సెనగకొయ చిదిమి - అది
సిలిపిగ నోట్లెసుకునీ

అవుకు నీ రెట్టెదీ
అవు దూడ తోలేదీ !

ఏం సొగసో

‘వేణు కుంజం’

చువ్వీ చువ్వన్న లాలో, చువ్వన్న లాలో! చువ్వన్న లాలో!
 ఊడుపు లూడుద్దాము ఓ లమ్మలాలో, ఓ లమ్మలాలో!

మళ్ళనిండ పంటకాల్వ నీళ్లు నింపిందా, నీళ్లు నింపిందా?
 వాన గాని కురిస్తేను వజ్జర పోతుందా, వజ్జర పోతుందా?

దుక్కలాంటి పాలేరు, దుంగలాంటి పాలేరు
 చెక్కా ఎక్కేడో, చెక్కా పట్టేడో!
 మొదు లెట్టి మంగమ్మ మునుపు పెట్టిందో,
 మునుపు పెట్టిందో!

ఊసులాడు కోకండి, కీసులాడు కోకండి
 మీసాల కాపు కాసున్న డమ్మో, కాపున్న డమ్మో!

ఒళ్ళు వొంచి పని చేస్తే ఒరిగే దేవుంది, పెరిగే దేవుంది?
 ఊ(అంటే అ(అంటే వొచ్చే రోసాలు,
 వొచ్చే రోసాలు
 అయ్యకైతె ఉన్నాయి రొయ్యా మీసాలు,
 రొయ్యా మీసాలు!

గున్నాసారి గున్నమ్మ !

ఓ గున్నసారి గున్నమ్మా !

ఊడుపు లూడ్చే కాడ నీకు

ఒడినిండా వసు పెందుకే ? గున్నాసారి గున్నమ్మా !

గొప్ప తవ్వే కాడ నీకు

కొత్త పంచె లెందుకురో ? కోరమీనం కోటయ్యా !

బందలొ నిలిసే కాడ నీకు

సందా లందెలు ఎందుకే ? గున్నాసారి గున్నమ్మా !

చేలూ దున్నే కాడ నీకు

వాలూ గోసీ లెందుకురో ? కోరమీనం కోటయ్యా !

కలుపూ తీసే కాడ నీకు

కంటికి కాటికి ఎందుకే ? గున్నాసారి గున్నమ్మా !

కత్తువ బట్టే కాడ నీకు

కాశీ కోక లెందుకురో ? కోరమీనం కోటయ్యా !

మద్దెన్నం మరి దప్పికేస్తే

నల్దీ గెంజీ తాగేవో ? గున్నాసారి గున్నమ్మా !

కొండెక్కేనూ సూరీడూ

ఎండెక్కేనూ కోటయ్యా ! కోరమీనం కోటయ్యా !

- 'ఏడాది పొడుగునా'

రండి రా రండి కనరండి కనులారా !

రైతు జనులారా ! మోతుబరులారా !

పదండి నడవండి బూదేవి సల్లని తల్లి
రైతు జనులారా ! మోతుబరులారా !

గోదారి గంగమ్మ గొప్ప ఇల్లాలు

ఆ దేవి సల వుంటే అదె మాకు సాలు

నిండు చూలా లల్లె పండి వారిగే సేలు

దండిగా రాలు బంగారు ధాన్యాలు

గరిసెల్లు పండగా గాదుల్లు నిండ

రండి రా రండి....

పండేటి గరిసెల్లు పదివేలు తెచ్చు

పెదకాపు కిచ్చు

మా బాబు కొరిగితే మా కేమి వచ్చు ?

మా బతుకు లొచ్చు !

ఊ అంటే అ అంటే ఉప్పాడ కోక, ఉల్లిపొర రైక

కూ అంటే నా అంటే కోప తాపాలు, కోర మీసాలు

అయ్యగారికి లేవు వావి వరసాలు

రొయ్యకైనా లేవు అయ్య మీసాలు

రండి రా రండి

— 'గాతమి'

ఎద్దు లైతే తొక్కేశాయీ !

ఎన్నులా పొడు గెక్కేశాయీ !

దున్న లైతే తొక్కేశాయీ !

దినెలా పొడు గెక్కేశాయీ !

పొలియో ! పొలియో ! పొలియో !

వొలియో ! వొలియో ! వొలియో !

రార పైరగాలి దారీ స్వారి బేస్తూ !

పొలియో ! పొలియో ! పొలియో !

పొలి పొలి పొలి పొలి పొలియో

వొలి వొలి వొలి వొలి వొలియో !

గలగల సందల కులుకులో

తళతళ అందెల తళకులో

పిలిచిన పరువున బిరబిర తొరతొర

రావయో ! రావయో ! రార పైరగాలి దారీ !

కామమ ఎత్తే పళ్ళిక

రామయ పట్టే పళ్ళిక

గాలికి ఎదురుగ ఎత్తితే

వాలుగ వీలుగ ఎత్తితే

రాలెను నేలకు జలజల జలజల

రాసులూ ! రాసులూ !

- 'వేణు కుంజం' (నూర్పుల పాట)

ఓ ఎలకా ! చిట్టెలకా !

ఊరికే చూస్తా వెందుకు ?

ఉలి కులికి పడతా వెందుకు ?

“వరిగింజ కోసం మా వాడు

వరిచేను కెళ్లాడు మా వాడు

వలలోను సిక్కాడొ - వడిసెలకు దక్కాడొ ?

మా వాడు రాలేదు !”

ఓ లేడీ ! ఓ లేడీ !

ఊరికే చూస్తా వెందుకు ?

ఉరకల్లు వేస్తా వెందుకు ?

“ఎటి ఒడ్డుకే మావాడు -

నీటికై వెళ్లాడు మావాడు !

వేటకా డొచ్చాడొ - ఈ టైన విసిరాడొ ?

మా వాడు రాలేదు !”

ఓ పెళ్లి కూతురా !

ఊరికే చూస్తా వెందుకు ?

ఉసు రున్ను రంటా వెందుకు ?

“ఊరేదొ వెళ్లాడు నా మగడు -
దూరాన ఉన్నాడు నా మగడు!
గోరింకనె చూశాడొ - నెలవంకనె చూశాడొ?
మా వాడు రాలేదు!”

- ‘ఏడాది పొడుగునా’ (దంపుళ్ళపాట)

ఎవ రాడవడువమ్మ - ఎవ రాడవడువమ్మ?

ఏరుదా టొచ్చింది ఎవ రాడవడువమ్మ?

కుమ్మలా పల్లకిని కూర్చున్నదీ - లోన

అచ్చంగ రాణిలా అమరున్నదీ!

పరుపు బాలీనుపై ఒరిగున్నదీ!

అన్నలైతే పసిడి అందె లిస్తారు,

తమ్ములైతే వేలు సొమ్ము లిస్తారు ;

పెట్టి పోసేవారు పుట్టింటి వారు,

పుట్టింటికే తాను పురిటి కొచ్చింది!

మరదళ్లు అడుగులకు మడుగు లొత్తేరు,

వదినల్లు కనునన్న ఒదిగి మెదిలేరు ;

గౌరవానికి గాని, ఘనతకు గాని

తన పుట్టినింటిలో తాను దొరసాని!

అబ్బాయి తాతయ్య అంక మెక్కేను,

అమ్మాయి అమ్మమ్మ చంక కెక్కేను ;

తన పుట్టినింటిలో తాను దొరసాని,

మగనింటిలో ఉంటే మగువ యువరాణి!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

“స్వారమ్మా పేరమ్మా చూశారమ్మా ?
బౌర ! పెళ్ళంట మన నారిగాడికి !”

“అ ! నారిగాడికా ?”

“ఊ ! నారిగాడికే !”

“ఏ ఊరో ?”

“గుంటూరు !”

“కోదండం కూతురే - గోవిందమ్మా”

“మేనరికంటే ?”

“మెల్లకంటి కై దెకరాల
పల్లపు వేనుకి వెల్లు !”

“కట్నాలూ కానుకలూ
కావలి సొచ్చాయా ?
బోలెడంత చదువు చదివి
పొయ్యే కాలమా ?”

“మొగుడి కన్న పెళ్ళామే
మూరెడు పొడుగు,
కావలిస్తే ఆ సంగతి
కాంతా న్నడుగు !”

- ‘ఏడాది పొడుగునా’ (ఊరి బావి దగ్గర)

“ప్రమయ్య రామయ్య ! ఏమి నేశా వయ్య?”

“మొగిలు వన్నే మేలి ముసుగు నేశా నోరె”

“మొగిలు వన్నే మేలి ముసు గెవరి కయ్యా?”

“పెద్దింటి చిలకమ్మ పెళ్ళికూతురి కోరె”

“ఏమమ్మ సీతమ్మ ! ఏమి నేశా వమ్మ?”

“పాలపిట్టా వన్నె పంచె నేశా నయ్య”

“పాలపిట్టా వన్నె పంచెవరి కమ్మా?”

“పెద్దింటి సిన్నయ్య పెళ్ళికొడు కయ్యె!”

“వసువు చీరకు తెస్తే పైరాణి ఓణి -

తల ఎత్తి నవ్వవో చిలక నా రాణి!”

“జల్తారు సరిగంచు చాపు తెచ్చాను -

ఓరగా చూసేవొ ఓయి నా రాజి!”

మొయ్యర అమ్మోర్ని మొయ్!

మెల్లగ - అ - మెల్లగ!

మేనా పల్లకి మొయ్యర!

పాట వింటూ ఈగెరా

అ - పైర గాలికి పువ్వులా!

దాటుకుంటూ సాగెరా

అ - ఏటి నురగల పిట్టలా!

అ - పైరగాలికి పువ్వులా

అ - ఏటి నురగల పిట్టలా

మొయ్యర....

జారెరా ఒయ్యారి కలలూ

దోర పెదిమెల నవ్వులా -

మొయ్యరా! దారాన ముత్యం

మోస్తరు - అమ్మోర్ని మొయ్!

ఈయ్యాలలా ఒయ్యరముగ

మొయ్యోన్! పల్లకి మొయ్!

మనపాట వింటూ కరిగెరా

మంచు తడిసిన చుక్కరా!

ఏటికెరటం అంబుపై దూ
కేటి సెందర వంకరా!
ఏటిపై నెలవంకరా - గెం
తేటి పిల్లా జింకరా!

దిలాసగా మొయ్యండిరా!
కులాసగా మొయ్యండిరా!
పెళ్ళికూతురు కళ్ళనుంచీ
త్రుళ్ళిరాలే సుక్క రా

మొయ్యరా దారాన ముత్యం
మోస్తరు - అమ్మోర్ని మొయ్!
బల్లగా - అ - సాపుగా
సవ్వారి పాపం మొయ్యరా!
మొయ్యరా అత్తోరి ఇంటికి -
అమ్మోరి పల్లకి మొయ్యరా!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

అవు రవురా నిజమేనా?

అవునా ఈ రాకలు ముత్తయిదువలేనా?

విరిగి ఇంద్ర ధనువు నేల కొరిగేనా, ఒరిగేనా?

విరి తీగకు నడక వచ్చి జరిగేనా, అరిగేనా?

సరి సరి, శ్రావణ మాసపు వరలక్ష్మిని కొలువ

పురులు విప్పి నెమిలి గుంపు తరలేనా, తరలేనా?

కమ్మగ సంసారమ్ములు గడిపే లాగున కోరి

అమ్మకు కై మోడ్చి వరము లిమ్మని అడిగేనా?

గుమ్మడి పండంటి కొడుకు నిమ్మని అడిగేనా?

అమ్మన్నభువంటి మగని తెమ్మని అడిగేనా?

ఓ దేవి! నీ మ్రోల ఒదిగి ఉన్నా మమ్మ!
 ఏ దేని వర మడుగ ఎంతవారము, తల్లి!
 పాదాల తల లనే పారిజాతము లుంచి,
 మోదాన బాష్పాల ముత్తైనరు లుంచి -

జనని! దయా రస హృదయా!
 జలజ వనీ నిలయా!
 జయా జయా! శుభాశ్రయా!
 జయా జయా! హరి ప్రియా!

నొసట కలకాలమ్ము పసుపు కుంకుమ లుంచి,
 నిసుపు చిరునగవు దివ్యైల వీట వెలిగించి,
 నసి బెడని నంసార మందార ముంచి,
 బసబేసి మా ఇంట మనలవమ్మ మహాలక్ష్మి!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

వెన్నెలా, వెన్నెలా, వెన్నెలో - ఓ
 వెన్నెల్ల పూవత్తి వెన్నెలో - ఓ
 రెల్లు పూలా వత్తి వెన్నెలో - ఓ
 మల్లెపూలా వత్తి వెన్నెలో - ఓ

మల్లెల్లో కనబడదు వెన్నెలా - ఆ
 తెల్లన్ని పూవత్తి వెన్నెలా!
 మొల్లల్లో కనబడదు వెన్నెలా - ఆ
 తెల్లన్ని పూవత్తి వెన్నెలా - ఆ

పాలకడలీ మరిగి వెన్నెలో - ఓ
 నేలంత నురుగుల్లె వెన్నెలో!
 కైలాసమూ కరిగి వెన్నెలో - ఓ
 బైలంత ధూళుల్లె వెన్నెలో - ఓ

ఎవరు విసిరే రమ్మ వెన్నెలా? పాల
 నురుగుల్లో కనబడదు వెన్నెలా! ఆ!
 ఎవరు విసిరే రమ్మ వెన్నెలా? వెండి
 ధూళుల్లో కనబడదు వెన్నెలా! ఆ!

- 'ఏడాది పొడుగువా'

చెప్పు మరదలా, చెప్పవే, ఈ
 చిక్కు విప్పి నీవే, నిజం!
 తప్పు లేడు, నెల తప్పేనో? నీ
 చెరగని తిరగదేమే బుజం!

కళ్ళు ఆ వైపు తిప్పకే, ఉహూ -
 కాస్త చూడనీవే మొగం!
 మెల్ల మెల్ల విరునవ్వవే, ఆ
 పెదవి విరిచినట్లు సగం!

పులుపుపై మనసు పోయెనా, నీ
 తలపు తలపవేమో మది?
 అలసటైతే కూచోరాదే, ఆ
 లేచి లేవనట్లు, ఎది?

ఒప్పుకోను మగపిల్లా డైతే -
 ఊరు కుందు వేమే, సరి సరి!
 ఎప్పు డెప్పు డని కోడలి కోసం
 ఎదురు చూస్తు నమ్మా మరిమరి!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

బా వొస్తే - బా వొస్తే - బా వొస్తే -
 కుదురు మీంచి మెడ చాపీ
 మావిబెట్టు చూసేస్తే - చూసేస్తే -
 గుమ్మంలో గోరింటకు
 గున గున మని ఊదేస్తే - ఊదేస్తే -
 తలుపు బాటు నుంచి ఎవరో
 చల్ల చల్లగ వింటారు !

వినేస్తే - వినేస్తే - వినేస్తే -
 కొండ మీంచి దివ్వె లొచ్చి
 కూచుంటాయి కళ్ళలో! కూచుంటే -
 పువ్వు లొచ్చి పొదనించి
 పొంచుంటాయి పెదవుల్లో! పొంచుంటే -
 వాకిట్లో నందడి విని
 లోని కెవరో వెడతారు !

వెళిపోతే - వెళిపోతే - వెళిపోతే -
 అలన్యం చేశా డని
 అంతలోనే బింకం వొచ్చి - బింకం వొచ్చి

అందరమూ చూశా మని

అంతలోనే విడియం వొచ్చి - విడియం వొచ్చి....

అంతట్లో ముంగిట్లో

అమాంతంగా బాజాలు

దడదడదడ ఢమఢమఢమ

తాషా మరపాలు!

నైఁ నైఁ నైఁ తూ తూ తూ

సన్నాయ్ బాకాలు!

బావకు అక్కకు మళ్ళీ

పందిట్లో పెళ్ళి!

పిలిచింద్రా భోగిమంట!

ఈ చలితోట వచ్చింది మహా చెడ్డ తంట!

ఈ పక్క కుదిపేటి ఉహు హుహుహు

ఆ పక్క కదిపేటి ఒహె హెహెహెహె

పామల్లె వెన్నెంట పాకి వణికిస్తుంది!

ఎండు టాకులు తెచ్చి వెయ్యండి - నరనర

మండేటట్లు కాస్త ఊదండి!

వెదురు పుల్లలు విరిచి వెయ్యండి - బిర బిర

ముదురు కట్టెలు పరచి వినరండి!

చలిచలి చలిచలి దుప్పటి

తాతకి తేరా కుంవటి!

ఉహుహుహు హుహుహుహు గొంగళి

అవ్వకి తేరా కంబళి!

కర్ర వీకట్లోన

కరివేటి చలిలోన

ఎర్రని పాముల్లాగ

నర్రున వేతులు చాపి

పిలిచింద్రా భోగిమంట!

క్రన్నెల్లారా! అన్నల మిన్నల్లారా!
కొమ్మల్లారా! ముద్దు గుమ్మల్లారా!

కొలనీ లోనీ నీళ్ళూ తెచ్చి
గోమయ మింత కలపండోయ్
చెరువూ లోనీ నీళ్ళూ తెచ్చి
వేతులు కడిగి చల్లండోయ్

ముత్యా లుంటే మూటలు కోసి
రత్నా లుంటే రాసులు పోసి
ముంగిలి ముంగిలి కలిసే లాగ
ముగ్గుల బారులు తీర్చండి!

తీవల్లాగ, తమ్మి పూవుల్లాగ -
తీవల్లాగ, బంతి పూవుల్లాగ -

విచ్చి విచ్చని వేమంతుల్లా
పచ్చని అకుల మురిసేరే!
అందపు కడాని పూబంతినీ
పందిట్లోనే వెతికేరే!

వచ్చినప్పుడే కొలవం డవె మన
వాకిట్లోనే గొబ్బిళ్ళూ -
గొబ్బియళ్లో... గొబ్బియళ్లో.....

స్మీరు చల్లిన ముంగిట్లో - ప
 స్మీరు చల్లిన వాకిట్లో
 దారి పొడుగునా ముగ్గుల్లు ! ము
 త్యాలు పోసినా ముగ్గుల్లు ! ఆ
 దారి పొడుగునా సొరుగో, ము
 త్యాల ముగ్గులా గొబ్బిళ్లు ! ర
 త్నాల ముగ్గులా గొబ్బిళ్లు !

నారు పోసిన ముంగిట్లో - గ
 న్నేరు పూచిన వాకిట్లో
 బారు బారుల బంతుల్లు - ఆ
 వేరు లయి వేమంతుల్లు ! బం
 గారు రేకుల బంతుల్లో వే
 మంతుల్లోపల గొబ్బిళ్లు !

స్మీరు చల్లిన ముంగిట్లో - ప
 స్మీరు చల్లిన వాకిట్లో
 నారు పోసిన ముంగిట్లో - గ
 న్నేరు పూచిన వాకిట్లో
 జారు జడలా కన్నెల్లా - ఓ
 య్యారి నడలా కన్నెల్లా - ఓ
 య్యారి నడలా జారు జడలా
 కన్నె ~~జూచినా~~ గొబ్బిళ్లు !

నుగ్గుల పొడుగునా

ఏ పుట్టా దాగేవు? ఎంత పిలిచినా రావు -
నాగన్నా! ఓ నాగన్నా!

ఈ బుట్ట నీ కోసం అల్లే నన్నా!

ఈ బుట్ట నీ కోసం అల్లే నన్నా!

ఈ తేనె ఈ పాలు నీకే నన్నా!

కను మూసే ఉడతల్ని కని పెట్టి కాపాడే
గన్నేరు పొదకాడే ఉన్నావా నాగన్నా?

వెండి తీగ లాగ, వెన్నెల రేక లాగ
వెలగ పూ వాకలా రావన్నా ఓ నాగన్నా!

- 'ఏడాది పొడుగునా'

రండమ్మ, హంసలూ! రామచిలకల్లు!
వండక్కి మా ఇల్లు పచ్చ తోరణము!

ఆ హంస లెవరో? ఆ చిలక లెవరో?

‘హంసలే మా ఇంటి అడవడుచుల్లు!

చిలకలే మా ఇంటి చిట్టికోడళ్ళు!’

రండి, పనసపండ్లు! రండి, గుమ్మళ్ళు!

వండక్కి మా ఇల్లు పచ్చతోరణము!

ఆ పనస లెవ రమ్మ? ఆ గుమ్మ డెవరె?

‘పడుకుంటే అమ్మాయి పనసపండమ్మ -

కూచున్న అబ్బాయి గుమ్మడే నమ్మ!’

రండి, మారాజులు! మా గొప్ప దొరలు!

వండక్కి మా ఇల్లు పచ్చతోరణము!

ఆ రాజు లెవ రమ్మ? ఆ దొరలు ఎవరో?

‘అందలంపై రాజులన్న లోతారు,

అటక పైనా దొరలు అల్లు రొతారు!’

రండి, ఓ శ్రీదేవి! రండి, భూదేవి!

వండక్కి మా ఇల్లు పచ్చతోరణము!

శ్రీదేవి ఎవ రమ్మ? భూదేవి ఎవరు?

‘మా ఇంట మనలేటి మగువ శ్రీదేవి -

మ మేలు ఇల్లాలు మాకు భూదేవి!’

నవ్వంటే జాబిల్లి - పువ్వంటే మల్లి!
 నవ్వేటి పువ్వంటే నా చిట్టి తల్లి!
 దొంగ కళ్ళలో తొగల రేకుల్లో
 తుమ్మెదలు మెదలు మళ్ళీ మళ్ళీ!

చిలిపి కళ్ళమీద చెక్కిళ్ళ మీద
 ముంజేత కాటుకలు ఎవరు పూసేరో!
 మళ్ళీ మళ్ళీ మళ్ళీ నా చిట్టి తల్లి!

కాకమ్మ మేకమ్మ కథ చెప్పినాను
 ఊ(కొట్టె తాను
 రాకాసి దోబూచి రాకుండా చూసి,
 జోకొట్టినాను

అవంత అలాగు అరిగొచ్చే నరికి
 దొంగ కళ్ళలోను తుమ్మెదలు మెదలు!
 మళ్ళీ మళ్ళీ మళ్ళీ నా చిట్టి తల్లి!

పువ్వులూ కాయలు అల్లి, చిలకల్లు అల్లి
 నవరించి పాసువున ఆ పాల వెల్లి

వాళ్ళమ్మ అలాగు వెళ్ళొచ్చేసరికి
కళ్ళ, చెక్కిళ్ళా కాటుకలు పాకె!
మ్మలీ మమ్మలీ మమ్మలీ నా చిట్టి తల్లీ!

మీ అన్న కళ్ళేమొ నీలాల పైని
నీ దొంగ కళ్ళేమొ దూలాల పైని
నీ నాన్న కళ్ళేమొ బాలల్ల పైని
మ్మలీ మమ్మలీ మమ్మలీ నా చిట్టి తల్లీ!

‘ఏడాది పొడుగునా’

నిదుర పోవే తల్లి
 నిదుర పో నవమల్లి!
 నిదుర పో జాబిల్లి
 నిదుర పో వమ్మా!

కోటి కన్నులు మూసి
 కునికె నాకాశమ్ము
 ఆట పాటలలోన
 అలసె లోకమ్ము!

నిదుర....

ఏటి తరగల నడిగి
 తోట పూవుల నడిగి
 కలలు తెచ్చి నమ్మ
 కను మూయ వమ్మా!

నిదుర....

నీ కనుల రేకుల
 నీడలే పొంచేను
 నా కన్న తన అమ్మ
 ఒడిని పవళించేను!

నిదుర....

మూసే నీ కనుల, ఎవరు
పూసేరో నిదుర ?

ఆ సంపెగలో కునుకును
అంది తెచ్చె అదెర !

లాలీ

బెట్టులోని చిరుగాలులు
చేమంతికి చాలు !
చెరువులోని కెరటాలు
చెంగల్వకు చాలు !

చిట్టికి బంగారు గొలుసు
తొట్టియె కావాలి, ఆ
తొట్టె నెవుడు వాళ్ళమ్మే
పట్టుకు ఊపాలి !

లాలీ

పెళ్లంటే జల్లు మంటది - నా మనసు
 పిల్లంటే పరుగులేత్తది - ఎంబక్కా
 పిల్లంటే ఉరకలేత్తది!

పావురా పిట్టలా, గాలిలా పరుగేసి
 లేడిలా, జోడెద్దు బండిలా ఉరకేసి
 పెళ్లంటే గంతులేత్తది - నా మనసు
 పిల్లంటే ఉరకలేత్తది!

ఈ రెలపల పుంతకాడ నూరి నడిసి పోతుంటే
 నారి బలే సోకువేసి దారమ్మట పోతుంటే
 ఓర కళ్లకేసి చూసి కోరమీనం దువ్వా
 దోర పెదిమికేసి చూసి సిలిపి నవ్వు నవ్వా
 ఇకిలింబా, సకిలింబా
 యెదవ దగ్గు దగ్గా -

నన్ను నూసి బెదిరి పోతది - నా మెల్ల
 కన్ను చూసి సెదరి పోతది - పెతిపిల్ల!
 పెళ్లంటే ...

జో డెద్దు లేక్కుండా
 జోడు సెక్రా లేక్కుండా

ఏడకు తా నెల్ల నంటది - నా కర్మం
ఈ బండీ కదల నంటది !
ఏ పిల్లా ఒల్ల నంటది - ఏం చెయను ?
నా పాపం, అల్లా గుంటది !

నలవ మడత,
వాలు గోసి ;
లంక సుట్ట, కిర్రు సెప్ప -
పెళ్ళికొడుకు తయారయాడు - ఏమయినా
పిల్ల మాత్రం ఒల్ల నంటది - ఏం చెయను ?
నన్ను సూసి గొల్లు మంటది !

నడపవ బండీ, బావ, నడపవ బండీ!

చల్లని గాలీ, పైని నల్లని మబ్బా
అ - గాలి కన్న త్వరగా, అ - మబ్బుకన్న వడిగా

కదలదు బండీ, పిల్ల! మెదలదు బండీ
చల్లని గాలీ, పైని నల్లని మబ్బా
పచ్చని తీగా, పైని విచ్చిన పూవా!
కుచ్చులు తూగూ, అదిగో గుత్తులు ఈగూ!

గణ గణ లాడే మెళ్ళో మువ్వల గంట!
గున గునలాడే కొమ్మ గువ్వల జంట!
మరి మరి పాడే వలపు మనసుల జంట!

బెదరకు పిల్లా! గుండె బెదరకు పిల్లా!
వంకర వుంతా, కొండ వాకల చెంతా
తోటల పొంతా, మావి తోపుల కంతా
చీకటు లొస్తే, మబ్బు కాటుక లొస్తే

అదరను బావా, బండీ నడపవ బావ!
మొగలో నువు కూచుంటే, దిగు లెందుకు బావా?
జోడుగ మన ముంటే, ఇక తో డెందుకు బావా?
ఈ డెద్దుల బండీ, జో డెద్దుల బండీ
ఈడూ జోడూ, ఈ జంటా ఎక్కి పోయె!

జ్ఞయ జననీ! ప్రీయ జననీ!
 జయ జయ మహాంధ్ర ప్రీయజననీ!

జయ జయ భారత దేవీ నందన!
 శత శత మానవ హృదయ న్యందన!
 సుకవి వనప్రియ నికర మధూదయ!
 మధుర గేయ పరిమంబిత చరణా!

శ్యామల శాద్వల వల్కలా!
 కోమల కుసుమలతా చల కుంతల!
 కామ లానిల బామరా! శ్రీ
 మందిర! సుకళా సుందర!
 సువిశాల వసుంధర!

జయ హరీ కృత దివ్య ధునీ!
 జయ జయ నిత్య వనంత వనీ!
 జయ జయ అక్షయ కనక ఖనీ!
 జయ కోటిత్రయ హృదయ మణీమయ
 కటక కలాపిని!

తెలుగు తల్లికి మంగళమ్ ! మా
 కల్పవల్లికి మంగళమ్ !
 కొలుచు మా యెద నిలుచు మా
 రాజ్ఞీ మతల్లికి మంగళమ్ !

ప్రాత క్రొత్తల కౌగిలింతల
 ప్రవవమగు బంగారు కాంతుల
 భావికాల స్వర్గ మమరుచు
 ప్రౌఢ ప్రతిభకు మంగళమ్ !

నాగరకతను వలచి మెచ్చిన
 నాడునాడులు తరలి వచ్చిన
 భోగ భాగ్యము లంద జూపే
 రాగరహితకు మంగళమ్ !

వేద వేదము లన్ని తరచీ
 వాద భేదము లన్ని మరచీ
 స్వాదు ధర్మ పథమ్ము పరచు
 విశాల శీలకు మంగళమ్ !

నాక మందిన పగటివేళ,
 నరక మంటిన కారు రేల
 ఏక గతి తెలుగమ్మ నడపిన
 ఏక యంతకు మంగళమ్ !

ప్రథమ పాద సూచి

	గీతం	పుట
అది గదిగో అదిగో ! ఆపైని ఆపైని	20	30
అనవేరా భారత వీరా !	11	17
అన్నాడు మన తండ్రి గాంధీ !	17	26
అవు రవురా నిజమేనా ?	67	93
ఆకాశము నొనట పొడుచు అరుణారుణ తార !	5	10
ఆ దిశాంతము తాకి	31	44
ఎగరెయ్, ఎగరెయ్, ఎగరెయ్య వోయ్ జెండా !	9	14
ఎత్తండీ ! ఎత్తరేం ? స్వాతంత్ర్యపు జెండా !	14	22
ఎద్దు లైతే తొక్కిశాయీ !	61	85
ఎయ్యరా ఏసెయ్యర గడ	44	64
ఎయ్యరా ! అడు గెయ్యరా ! ఎయ్ !	49	70
ఎవ రాడవడుచమ్మ - ఎవ రాడవడుచు ?	63	88
ఏం సొగసో ఈరమ్మది !	57	80
ఏ పుట్ట దాగేవు ? ఎంత వీలివినా రావు -	75	102
“ఏ మయ్య రామయ్య ! ఏమి నేనా వయ్య ?”	65	90
ఏరువాకమ్మకీ ఏమి కావాలి ?	56	79
ఐలెస్సా ! ఓలెస్సా ! ఓ...	46	67
ఒకనా డీ భువి సకలము స్వర్గము	2	4
ఒత్తండి జీవన శంఖము !	26	38
ఓ ఎలకా ! చిట్టెలకా !	62	86
ఓ ఓ విశాలాంధ్ర జనులార కనరా !	39	57

	గీతం	పుట
ఓ దేవి! నీ మ్రోల ఒదిగి ఉన్నా మమ్మ!	68	94
ఓ పథికా! ఓ పథికా!	22	32
ఓ హో హో! ఓ హో హో!	15	23
కడలి దరి దాకా నడవెదము గాక!	12	19
కన్నెల్లారా! అన్నులమిన్నెల్లారా!	73	100
కమ్మగా బతికితే గాంధీయుగం - మనిషి	21	31
కల దొక పల్లె - అది ఏదైతేనే?	53	76
కలవండీ వెయ్ వెయ్ - కలవండీ	27	40
కొత్త కోవెల కొత్త కోవెల	28	41
గుండెల్లో నిండాలి కులాసా!	47	68
గున్నాసారి గున్నమ్మ!	59	83
గోదారీ జోతలో! పాదాల జోతలో!	42	61
చుప్పీ చువ్వన్న లాలో, చువ్వన్నలాలో!	58	82
చెప్ప మరదలా, చెప్పవే	70	96
జగ దంతర దేశ దేశ జనులారా!	36	50
జననీ! నవ జీవన దాయినీ!	29	42
జయ జననీ! జయ జయ జననీ!	34	48
జయ జననీ! ప్రియ జననీ!	82	111
జయ జయ జయ ప్రియ భారత జనయిత్రీ!	1	3
జయ జయ మహాంధ్ర జనయిత్రీ!	38	55
జయ మహాంధ్ర జననీ!	40	59
జయ మాయే విజయ మాయే ననుము	37	52

	గీతం	పుట
తరలి రారమ్మా !	41	60
తాన తాన తందాన - తాన తందాన	43	62
తెలుగు తల్లికి మంగళమ్ !	83	112
తెల్లవారక మున్నె కళ్లు తెరిచి !	51	74
తెల్లారక మునుపే మా పల్లియ లేస్తుంది !	54	77
నడవవ బండీ, బావ, నడవవ బండీ !	81	110
నవ్వంటే జాబిల్లి - పువ్వంటే మల్లి !	77	104
నారాయణ నారాయణ ! అల్లా అల్లా !	18	27
నిదురపోవే తల్లి !	78	106
నిలవండీ దివి, నిలవండీ భువి	16	25
నిలుపు మోయి తమ్ముడా నీ జెండా	35	49
నీ చరణ తరుణ లాక్షా విత్రితము లమ్మ	4	8
నీరు చల్లిన ముంగిట్లో	74	101
వదవో యిక వదవోయి !	24	36
వరువంపు మా జెండా !	6	11
పిలిచింద్రా భోగిమంట !	72	99
పురహారా ! హార !	52	75
పెళ్లంటే జల్లుమంటది - నా మనసు	80	108
ప్రాభాత ప్రాంగణాన మ్రోగేను నగారా !	10	15
బావోస్తే - బావోస్తే - బావోస్తే -	71	97
భారత మానవ మహా వయోనిధి	3	5
మంది కృత మహాయుగం !	23	34
ముడివేయ వేమి ? నీ ఎడద జెండా కొనల !	7	12

	గీతం	పుట
మూసే నీ కనుల ఎవరు పూసేరో నిదుర?	79	107
మృత్యుంజయ ! మృత్యుంజయ !	19	28
మొదట తోవె పొద పొదపై	32	45
మొయ్యర అమ్మోర్ని మొయ్ !	66	91
రండమ్మ హంసలూ ! రామ విలకల్లు !	76	103
రండి దయచేయండి పెద్దలు	30	43
రండి రారండి కనరండి కనులారా !	60	84
రావోయి వెనుదీయ నేల వెలికాడా !	25	37
వానదేవుడా ఓ వానదేవుడా	55	78
విన వమ్మా చెల్లెలా !	48	69
వెన్నెలా, వెన్నెలా, వెన్నెలో -	69	95
శాంతి శాంతి శాంతి	33	47
“నూరమ్మా, పేరమ్మా చూశారమ్మా ?”	64	89
సెంబైలే జోరు లంగర్	50	72
సేవలు సెల్లెక్కెస్తాయ్ - కోవం వొచ్చి!	45	66
స్వాతంత్ర్యరథం ! స్వాతంత్ర్యరథం !	8	13
హే భారత జననీ !	13	21

